

Okupacinių represijų psichologiniai padariniai

VYTAUTAS BIELIAUSKAS

*Nuo bado, maro,
ugnies ir karo
Gelbėk mus, Viešpatie!*

Šioje suplikacijoje yra nusakomos keturios pačios didžiausios žmonijos nelaimės, kurios gali atnešti masinius žmonių bei tautų sunaikinimus. Be abejo, tai visų pirma yra fizinės kancios ir mirtis, kuri yra baisi ir neišvengiama. Prie tokių didžiųjų nelaimių reikia priskirti taip pat ir okupacijas, ypač surištas su politinėmis represijomis. Galbūt, skirtumas yra tik tas, kad okupacinės represijos, ypač dabartiniais laikais, gali būti siejamos ne tik su fizinėmis, bet ir psichologinėmis kanciomis. Apskritai, fiziniai kankinimai, pvz., mušimai, žudymai, kalinimai, prievartavimai ir t.t., yra nesunkiai aprašomi, teikiant tokių įvykių duomenis, bet psichologines skriaudas išreikšti statistikomis yra daug sunkiau. Tokie psichologiniai sužalojimai, vadinami traumomis, paprastai tęsiasi ilgiau ir jų pasekmės stebėti taip pat reikia daugiau laiko. Be abejo, fizinės traumos duoda ir psichologinių sukretimų ne tik jas pergyvenantiems, bet ir jų stebėtojams.

Mūsų tautai okupacines represijas kentėti teko daugiau kaip 50 metų ir per tą laiką, pagal A. Damušį *Lithuania Against Soviet and Nazi Occupation, 1998*, sovietų genocidas sunaikino 473,185 žmones arba 15.35 proc. visos tautos. Nacių holokaustas ir kiti kalinimai bei žudymai sunaikino 210,000 arba 6.8

proc. visos tautos. Šie skaičiai rodo, kaip visa tauta buvo paliesta okupacinių traumų.

Galima matyti, kad sužalotos buvo ne tik represijų aukos, bet ir visa tauta: ne tik nukentėjusieji, bet ir kankintojai. Dabar, po 15 m. nepriklausomybės, kai tauta pradeda žvelgti į save, pradedama matyti daug problemų, kurios gali būti surištos su okupacijų padarytomis žaizdomis. Lietuva tebeprimauja pasaulyje savižudybių gausumu, ypač jaunimo tarpe. Depresijos ir beviltiškumas yra taip pat dažni reiškiniai. Yra problemų su etinių bei moralinių principų laikymusi. Atrodo, kad ekonominė gerovė stiprėja, bet tautos siela tebėra sužeista.

Lietuvos genocido centro knyga

Jau prieš daugiau kaip dešimt metų įkurtas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, kuriam vadovauja Galia Kuodytė, 2004 metų pabaigoje išleido Vilniaus universiteto Klinikinės psichologijos katedros vedėjos Danutės Gailienės sudarytą knygą, pavadintą *Sunkių traumų ir politinių represijų padariniai*. Čia norėčiau supažindinti su tos knygos turiniu, duodančiu kai kurių atsakymų į mūsų temoje keliamus klausimus. Knygoje teikiamos aštuonios mokslinės studijos apie sovietinių represijų padarinius Lietuvoje ir mėginimus padėti traumų sužalotiems psichoterapijos būdu. Taip pat palyginimui yra studijos apie ilgalaikius kalinimo padarinius komunistų valdomoje Rytų Vokietijoje, karo traumas lietuviams, Afganistano karo veteranams. Traumos ir savižudybėmis

Jono Kuprio nuotrauka

Dabar, po 15 m. nepriklausomybės, kai tauta pradeda žvelgti į save, pradedama matyti daug problemų, kurios gali būti surištos su okupacijų padarytomis žaizdomis.

Arkyje ir Australijoje palyginamos su savižudybėmis Lietuvoje. Rašoma apie psichologinę traumą, padarytą nacių okupacijos Norvegijoje. Knyga yra lietuvių kalba, bet kai kurie autoriai daro pranešimus, paruoštus angliškai ir išverstus į lietuvių kalbą. Knyga paruošta pagal mokslinius standartus, bet jos skaitymas yra prieinamas visiems, norintiems giliau pažvelgti į minėtas temas. Iš knygos citatas pateikiu pagal autorių pavardes, bet ten nurodomi puslapiai yra iš knygos.

Sovietų represija Lietuvoje ir jos padariniai

„Du totalitariniai režimai, sovietų ir nacių, įrašė bene juodžiausius puslapius žmonijos istorijoje. Vargu ar korektiška dabar svarstyti, kuris jų buvo blogesnis ar švelnesnis. Akiivaizdu viena: nacių politika įvertinta bei pasmerkta tarptautiniu lygiu, tapo blogio simboliu, o sovietų politika dar laukia tokio įvertinimo.“

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Okupacinių represijų psichologiniai padariniai • Nauja Vytauto V. Landsbergio knyga paaugusiems vaikams ir jų tėveliams •
- Berniukas ir žuvėdros • „Atsisveikinimas su Čikaga“
- Aldonos Pečiūrienės poezija • Tapatybė Nerijos Putinaitės vizijoje

ALP(LK)/2164

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 SAUSIO 14 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.9 (2)

Liaudies instrumentų ir akordeono katedra: JUBILIEJUS IR PERSPEKTYVA

PROF. LINA NAIKELIENĖ

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos liaudies instrumentų ir akordeono katedra mini savo įkūrimo šešiasdešimtmetį. Šis rimtas jubiliejus leidžia pažvelgti į katedros, prieš 60 metų – tik liaudies instrumentų, ištakas bei prielaidas jos įkūrimui. Verta šia proga įvertinti ir dabartinį mūsų liaudies instrumentininkų „kalvės“ būvį ir apskritai – visą liaudies instrumentinės muzikos sąjūdį, jo vietą lietuvių muzikinėje kultūroje, tolimesnę liaudies instrumentų perspektyvą.

Įkūrimas, pirmieji dešimtmečiai

Filharmonijos liaudies ansamblis, taip iš pradžių buvo vadintas dabartinis „Lietuvos“ ansamblis, be abejo, buvo pagrindinis katedros įkūrimo idėjos variklis. O kalbant konkrečiai – katedros gimimą inspiravo tuometinis ansamblio vadovas Jonas Švedas. Priežastys buvo labai paprastos: pirmaisiais veiklos metais (1940 – 1941) ansamblio orkestrantai buvo savamoksliai mėgėjai, beje, ir instrumentai, mūsų akimis žiūrint, taip pat buvo gana netobuli, jeigu juos vertinsime ansamblio repertuaro „įveikimo“ prasme.

1944 m. rudenį, ansamblui vėl pradėjus meninę veiklą, orkestro padėtis tapo dar sunkesnė nei prieš karą, nes trūko ir žmonių, ir instrumentų. Kaip tik todėl J. Švedo iniciatyva 1945 m. tuometinėje Vilniaus konservatorijoje (1949 m. Vilniaus ir Kauno konservatorijos buvo sujungtos į Lietuvos valstybinę konservatoriją) ir buvo įkurta Liaudies instrumentų katedra, jis tapo ir pirmuoju katedros vedėju.

Liaudies instrumentų katedros tikslas buvo ne vien rengti kvalifikuotus atlikėjus liaudies ansam-

Liaudies instrumentų ir akordeono katedros dėstytojai 2005–aisiais metais.

bliui, bet ir vadovus naujiems šio žanro kolektyvams, pedagogus būsimiems muzikos mokyklų liaudies instrumentų skyriams. Pirmaisiais katedros pedagogais buvo J. Švedas, kanklininkas P. Stepulis, muzikologė J. Čiurlionytė, po metų įsijungė birbynininkas P. Samuitis, dar vėliau – dirigentai E. Kiškis, V. Žilius, katedrai talkino dirigentai K. Kaveckas, A. Budriūnas, J. Motiekaitis, vėliau buvo pakviestas dirigentas J. Vadauskas.

Ansamblių ir katedrą siejo bendri tikslai bei siekiai. Nemaža dalis ansamblių ėmėsi studijų, o studentai, pramokę groti, įsijungė į ansamblio orkestrą. Tačiau iš pirmiaisiais katedros įkūrimo metais studijuoti pradėjusių ansamblių, tik vienintelis kanklininkas B. Uginčius 1950 m. baigė studijas, jis tapo pirmuoju liaudies instrumentininku su aukštojo mokslo diplomu. Antrąją laidą sudarė trys ryškios asmenybės – V. Bartusevičius, A. Balčiūnas ir P. Juodelė, IV laidos absolventės – žinomos kanklininkės Z. Stepulienė ir R. Tamošaitienė (baigusios iš karto pakviestos dėstyti Liaudies instrumentų kate-

Liaudies instrumentų katedros tikslas buvo ne vien rengti kvalifikuotus atlikėjus liaudies ansamblui, bet ir vadovus naujiems šio žanro kolektyvams, pedagogus būsimiems muzikos mokyklų liaudies instrumentų skyriams.

droje), su V laida baigė birbynininkas P. Tamošaitis (nuo 1964 m. dėstytojas), VI – V. Leimontas (nuo 1962 m. – dėstytojas), VIII – A. Vyžintas, X – P. Budrius, XII – kanklininkė J. Slipkuvienė.

Katedros vedėja prof. Lina Naikeliene.

Taigi per pirmąjį katedros dvidešimtmetį liaudies instrumentininko diplomus įgijo dabar plačiai žinomi tautinio instrumentinio meno veikėjai. Beje, 1950 – 1952 m. liaudies instrumentų skyriai buvo atidaryti Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio aukštesnėse muzikos mokyklose, todėl nuo šeštojo dešimtmečio vidurio į katedrą jau stodavo jaunuoliai su specialiuoju viduriniu išsilavinimu.

Iš pradžių katedroje nebuvo mokymo ir metodinės literatūros, netgi mokymo planų. Visa tai tuo metu kūrė pats J. Švedas. Pirmuoju veiklos dešimtmečiu katedros iniciatyva buvo skubiai tobulinami instrumentai, formuojama grojimo technika. Pavyzdžiui, aukštųjų kanklių diapazonas buvo praplėstas nuo trijų iki keturių oktavų, pagerėjo jų tembrinės ir garsinės savybės, teoriškai ir praktiškai buvo pagrįsta brauktukinė, mišrioji ir pirštinė grojimo technika. Patobulinti ir kiti kanklių šeimos instrumentai – bosinės ir kontrabosinės kanklės. Naujieji grojimo technikos principai buvo išdėstyti 1955 m. išleistame P. Stepulio

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Liaudies instrumentų ir akordeono katedra • Mintys iš XI kraštotyros draugijos suvažiavimo • Caravaggio: „dancé macabre“, kuriame laimi gyvenimas • Vietnamo karo odisėja

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 SAUSIO 21 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.14 (3)

Apie riziką gyventi

Kalbasi rašytojos

Vanda Juknaitė ir Jurga Ivanauskaitė

– Miela Jurga, pabandykime pasvarstyti rimtą problemą. Modernioji civilizacija mums sukūrė patogų, linksmą, daliai žmonių labai sotų pasaulį, bet drauge žmogaus viduje ji pasėjo netikrumo jausmą, abejones, nusivylimą ir tuštumos nuojautą. Tai apima ne tik modernaus žmogaus santykį su Dievu. Modernus žmogus negali visiškai pasitikėti ir mokslo pasiekimais, nes jie visą laiką kinta. Naujas žinojimas nestiprina žmogaus pasitikėjimo savimi pačiu ir civilizacija. Ar ne todėl ne vienas ima įvairiausiai būdais ieškoti vidinės atmosferos. Viena tokių paieškų – religijos keitimas. Kuo tai gresia žmogui? Kuo jis rizikuoja? Ar čia esama pavojų? O gal tik nekalti žaidimai, kuriuos pažaidęs lengvai sugrįžti į pradinį tašką?

Taigi, Jurga, kas, tavo manymu, skatina žmogų tokiam žingsniui? Savo knygoje tu cituoji Jungą, sakiusį: „...ryžtasi viskam, kad išvengtų akistatos su savimi pačiu... „Ar tai nėra priežastis, dėl ko žmogus staiga ima ir apsisprendžia nerti į kitą pasaulį, „persiimti“ kitą kultūrą? Ar tai nėra bėgimas nuo savęs paties?

– Manau, kad kiekvienas motyvuoja savaip – kodėl jis traukia į Rytus. Aš ten važiuoju ieškoti pati savęs. Pradžioje tai atrodė labai lengvas uždavinys. Vėliau perskaičiau tokią sufijų patarėlę: „Ir vieną baisią dieną tu sutiksi save...“

– Ten, Rytuose?

– Nesvarbu kur. Tiesiog, jei pradė jai ieškoti savęs, vieną baisią dieną galbūt save susitiksi. Visi žinome užrašą Delfų orakulo šventykloje: „Pažink save“. Ir tas pažink save žmogui yra nuolatos skambanti siekiamybė. Ji ir man visada buvo pagrindinis tikslas. Bet kodėl sufijai mini „baisią dieną“? Įsitikinau, kad kai per daug prie savęs priartėji, pasidaro nejauku. Išryškėja dalykai, kurių niekada nenorėtum matyti. Yra įvairūs priartėjimo prie savęs tarpiniai. Manau, kad prieš kelionę į Rytus Lietuvoje jau buvau prisikasęs iki tokio savo pačios lygmens, kurio tiesiog nebegalėjau pakęsti.

– Iš dalies tai pastebima ir taviškėje knygoje *Ragana ir lietus*. Ar aš klystu?

– Ji buvo uždrausta, kaip neva pornografinė. Sukėlė aibę skandalų. Taip... Tačiau joje atsispindėjo mano vidinė krizė. Vydama tą krizę, bėgdama nuo savęs ir patraukiau į Rytus. Antra vertus, norėjau atrasti visiškai naują, tyrą, nesuterštą erdvę, kurioje galėčiau pradėti absoliučiai naują gyvenimo tarpsnį. Gal net iš naujo sukurti nesuterštą ir tyrą save. Tačiau atradau visiškai kitus dalykus.

– Tavo knygoje yra toks sakiny: „...atvykėlių laukia iliuzijų žlugimas“. Taigi sakyk, kokias iliuzijas

Jurga Ivanauskaitė

Jeigu pradėjai ieškoti savęs, vieną baisią dieną galbūt save susitiksi.

vežasi žmonės ir kodėl jų tyko žlugimas?

– Na, manding kiekvienas turi mažų mažiausiai tapti Buda. Daugelis keliauja trumpam į kokį konkretų ašramą, kur viskas daroma dėl atvykėlio, kur jo iliuzijos maitinamos naujomis iliuzijomis. Tokiose vietose Nušvitimo ištroškusiems keliautojui suteikiamas ne tik vakerietiškus standartus atitinkantis materialinis komfortas, bet ir nuolatos plaunamos smegenys, o už bet kokias dvasines žinias reikia mokėti nemažus pinigus. Kai kurie tibetiečiai surado tikslų apibūdinimą šitokiam būviui – dvasinis materializmas. Kaip mokslinis materializmas ar mokslinis komunizmas.

– Norėtusi platesnio komentaro...

– Tai yra specifinė dvasingumo rūšis, patogia paruoštas „produktas“ turistui iš Vakarų. Kaip atvykęs išivaizduoja dvasingumą, taip šis ir pateikiamas. Rūpinamasi, kad „dvasinis turistas“ (yra ir toks terminas) nepervargtų, kad neprivalėtų nieko gyvenime keisti ar kažko atsakyti, kad religija – budizmu ar hinduizmu – galėtų naudotis, kaip psichoterapija ar raminaisiais vaistais. Bet jei tu važiuoji nusiteikęs žūtbut prasiveržti iki pačių aukščiausių tiesų, įsidėmėk, ką sako patys tibetiečiai lamos: Aukščiausiai

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Apie riziką gyventi • Reikia tik organizuoti ir atsiras norinčių prisidėti • Į plieno kalną! • Įvairiais menais dosnus gruodis • Trys dukros surengė dvi kalėdines tėvo parodas

DIDŽIAUSIAS RŪPESTIS – lietuvių visuomenės susidomėjimas švente

Jono Kuprio nuotrauka

**Aštuntajai lietuvių dainų šventei
jau užsiregistravę net 58 chorai iš tris-
dešimties JAV ir Kanados miestų. Tai
rekordinis chorų skaičius.**

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Didžiausias rūpestis • Kad šventė būtų visiems • Kas naujo Alma Mater • Paulius Normantas ir jo dešimt metrų ilgio knyga • Lietuvių rašytojų draugijos 2005 m. aplinkraštis • Įvairiaspalvis Aldonos Pečiūrienės kūrybos pasaulis

Apie Aštuntosios užsienio lietuvių dainų šventės rūpesčius ir darbus pasakoja Organizacinio komiteto pirmininkas dr. Audrius Polikaitis.

—Šventės ruošos darbų padaryta labai daug, bet ar Jūs esate patenkintas tų darbų rezultatais?

—Dainų ir šokių švenčių tradicija Šiaurės Amerikoje gyvuoja jau 50 metų. Į šias šventes suplaukia tūkstančiai lietuvių. Dalyvių ir žiūrovų gausumu jos yra didžiausi JAV ir Kanados Lietuvių Bendruomenių kultūriniai renginiai. Dainų ir šokių šventės yra tapusios vienu būdingiausių mūsų lietuviško gyvenimo šiame žemyne bruožų. Taigi, vien tik tai, kad po 15 metų pertraukos Dainų šventė vėl skambės Čikagoje liepos 2 d., man suteikia labai didelį pasitenkinimą.

Yra atlikta daug Aštuntosios lietuvių dainų šventės ruošos darbų. Rita Kliorienė, meno vadovė, savo pasikalbėjime, išspausdintame *Draugo šeštadieniniame priede* š.m. sausio 21 d., smulkiai papasakojo apie muzikinio komiteto darbus (repertuaro parinkimą, chorams gaidų paruošimą, choristų partijų įrašų rekordavimą, orkestruočių parašymą ir t.t.). Organizacinis komitetas iki šiol vykdė dvi pagrindines užduotis: sudaryti tinkamą šventės infrastruktūrą ir sudominti choras dalyvauti Aštuntojoje dainų šventėje.

Šventės infrastruktūra jau yra savo vietoje — komitetai aktyviai dirba, sutartys su Dainų šventės patalpomis ir viešbučiu pasirašytos, internetinė svetainė veikia, paramos prašymai pateikti, aukų vajai vykdomi, bilietų pardavimas pradėtas ir t.t.

Nuo 2005 metų pavasario dėjome daug pastangų, kad šventė sudomintume choras, choristus ir chorvedžius. Supratome, kad be chorų nėra prasmės ruošti Dainų šventę. Mums ypač rūpėjo sudominti vaikus ir jaunimą dalyvauti šventėje. Todėl praeitą pavasarį įvykdėme projektą, taikytą vaikams ir jaunimui. Kiekvienam mokiniui (nuo 3–čio skyriaus) visose lituanistinėse mokyklose JAV ir Kanadoje buvo padovanoti specialiai suprojektuoti Dainų šventės marškinėliai.

Šios visos pastangos nebuvo veltui. Aštuntajai lietuvių dainų šventei jau užsiregistravę net 58 chorai iš trisdešimties JAV ir Kanados miestų. Tai rekordinis chorų skaičius, kuris iki šiol nebuvo pasiektas ankstesnėse dainų šventėse Šiaurės

Aštuntosios lietuvių dainų šventės Organizacinio komiteto pirmininkas Audrius Polikaitis.

Amerikoje.

—Kuo labiausiai džiaugiatės?

—Labai džiaugiuosi komanda, kuri yra susiformavusi ruošti šią šventę. Organizacinis ir muzikinis komitetai yra sudaryti iš įvairių kartų ir bangų asmenų, su įvairiais patyrimais ir talentais. Kaip ir daugelis mūsų lietuviškų organizacijų veikėjų, šie asmenys dirba iš idėjos, be jokio atlyginimo. Jie supranta šios šventės vertę ir todėl prisideda prie jos įgyvendinimo. Džiaugiuosi, kad retas asmuo, prašytas prisidėti prie Dainų šventės ruošos darbų, yra atsisakęs. Dainų šventė yra Bendruomenės projektas ir jos sėkmingas įvykdymas reikalaus paramos iš jos narių.

Esu labai dėkingas už finansinę paramą, kurią paskyrė Lietuvių fondas. Ruošos darbams prasidėjus, LF parama suteikė Dainų šventei finansinį užnugarį. Džiaugiuosi, kad mūsų pastangos Šiaurės Amerikoje yra įvertinamos ir remiamos Lietuvoje. Per Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą Lietuvos Respublika Aštuntajai lietuvių dainų šven-

Nukelta | 7 psl.

250 metų nuo Mozart gimimo

Wolfgang Amadeus Mozart šiandien yra žinomas kaip vienas žymiausių kompozitorių muzikos pasaulyje.

Wolfgang Amadeus Mozart.

planavo savo dviejų nuostabių muzikos gabumų vaikus parodyti Europos diduomenei.

Pirmoji kelionė įvyko 1762 m. į Muenchen, kai Wolfgang atšventė penktąjį gimtadienį. Po šios trumpos, trijų savaitių išvykos, jie sugrįžo į Salzburg. Tėvas buvo nepatenkintas šia viena išvyka. Jis tuoj pat suplanavo kelionę į Vieną, Habsburgų imperijos sostinę, vieną iš kultūringiausių miestų visoje Europoje. Pasiekę Passau, jie plaukė Dunojaus upe. Pakeliui sustojo Linz mieste, kur Wolfgang pirmą kartą viešai koncertavo. Kaip tik tuo laiku publikoje buvo vienas iš ministerijos atstovų. Jis išskubėjo į Vienos imperatoriškuosius rūmus pranešti ką matė ir girdėjo. Kai Mozart šeima atplaukė į Vienos uostą, kol praėjo muitinės kontrolę, Wolfgang išsiėmė savo smuikiuką ir inspektoriams pagrojo smagų minueta.

„Atvykus į Vieną, jau visi kalbėjo apie mus, rašė tėvas Leopold savo draugui. – Visi stebisi, ypač berniuku, ir kiekvienas, kiek teko girdėti, sakė, kad tai yra nesupran-

tamas jo genialumas“. Vaikų pasirodymas Schoenbrunn rūmuose buvo didžiulis pasisekimas. Tėvas rašė: „Jų didenybės mus taip maloniai priėmė, kad jeigu aš kam apie tai pasakysiu, manys, kad aš sugalvojau. Užteks tik pasakyti, kad Wolfgang užsoko imperatorei ant kelių, apsikabino ir pabučiavo“. Už šį koncertą imperatorė atsiuntė 100 dukatų. Lankantis Europoje, kai vaikščiojome po Vienos didžiuosius, šaunius Schoenbrunn Schloss rūmus, matėme didžiulį paveikslą, kuriame nutapyta visa karališkoji giminė. Grupės vadovė pirmiausia parodė, kur prie jų prisiglaudęs stovi puošniai apsirengęs maziukas Wolfgang.

Tėvas suruošė kiek galima daugiau pasirodymų. Vaikai skambino ambasadose, kunigaikščių rūmuose. Tiek gavo pakvietimų, kad negalėjo suspėti juos visus patenkinti. Visi norėjo pamatyti „stebuklingus vaikus“ iš

Nukelta į 2 psl.

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Biografiniai bruožai

Turbūt nė vienas iš kompozitorių neturėjo tokios įdomios vaikystės kaip Wolfgang Amadeus Mozart. Jo tėvas Leopold, gimęs Augsburg, Vokietijoje, vedęs Anna Maria Pertl, atsikėlė gyventi į Salzburg. Čia jie susilaukė septynių kūdikių, iš kurių užaugo tik du. Salzburg miesto krikšto metrikuose parašyta, kad 1756 m. sausio 27 d. gimė Johannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart. Jo sesutė Maria Anna, malonybiniai vadinama Nannerl, buvo 4 su puse metų vyresnė už jį. Kadangi tėvas buvo

smuikininkas ir kompozitorius, aišku, kad abu vaikai nuo mažens buvo apsupti muzikos. Kai tėvas mokė Nannerl skambinti klavesinu (harp-sichord), mažasis Wolfgang, vos pasiekdamas instrumentą, paspaudęs klavišą pataikydavo jai pritarti. O sulaukęs penkerių metų, per pusę valandos išmokdavo paskambinti kūrinių. Tėvas, pastebėjęs tokius nepaprastus vaikų muzikinius gabumus, apleido savo kūrybą ir atsidavė vaikų mokymui. Tėvas Leopold ne tik apleido kūrybą, bet nutarė panaudoti vaikų gabumus savo ambicingiems planams. Iš dalies pasidžiavimui, iš dalies ir pareigos, su-

Leopold Mozart, Wolfgang Amadeus tėvas, kartu su jaunamečiu sūnumi Paryžiuje apie 1763–1764 m.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

250 metų nuo Mozart gimimo • W. A. Mozart Kaune • Susipažinkime su Detroit, MI, choru „Aidas“ • Dzeno dvasia poetiniame spektaklyje • Vaikų literatūra turi atlikti misiją • Flamenko – kad lengviau būtų laukti pavasario

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 VASARIO 11 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.29 (6)

Tris kartus gimusi, gyvenk—Lietuva!

NIJOLĖ JANKUTĖ

Kažin ar šioje mūsų Žemėje yra daug tautų, kurios tris kartus gimė. Tik vieną tokią težinau – mūsų Lietuvą.

Mano akyse ji tartum mitologinis Feniksas, vis pakylantis iš pelenų. Tai svetimųjų, tai savųjų numarinama, žiūrėk, vėl ir vėl prisikelia ir gyvena! Nuostabi mūsų prosenelių, senelių, tėvų ir vaikų Lietuva! Ar ja stebėsis ir gerėsis vaikaičiai, ypač joje gimę, parodys ateitis. O ji niekada niekam nieko nežada, kaip ir per visą ilgą Lietuvos istoriją nežadėjo. Ateitį susikuria patios tautos, ir ne visada „iš praeities stiprybę sėdamos“, nebent iš praeities klaidų besimokydamas ir patogias politines padėtis išnaudodamos.

Taip gimė pirmoji Lietuvos Valsytė su gudriu, kietu, Vakarų politiką perpratusiu Mindaugu; taip ji blaškėsi po Mindaugo nužudymo, kol vėl pakilo su gudriu Gediminu, verslų-amatų svarbą perpratusiu; su strategu-politiku Vytautu... Vėliau buvo vėl savųjų garbėtroškų Liublino unijoje apmarinta, ir po III padalinimo Rusijos carų bei Vokietijos kaizerių numarinta, bet dar Mažvydo ir Donelaičio žarijomis sužibėjusi.

Lietuvos prisikėlimas 1918 m. buvo vienas tų retai mažoms tautoms pasitaikančių stebuklų, kurie įvyksta laimingai susidėjus istorinėms aplinkybėms ir tik kada tokioj tautoj išauga eilė ypatingų asmenybių, gimusių maždaug šimto metų laikotarpiu. Todėl ir Lietuva įžengė pasaulio scenon antrą kartą gimusi, nes joje augo ir brendo daug didžiųjų tautos asmenybių.

Gal ne veltui sakoma, kad nėra to blogo, kad neišeitų į gerą. 18-19 šimtmetis Lietuvai buvo mirtinas, pasiekęs kulminaciją spaudos drau-

dimu, tačiau, tiesiog stebuklingai, davęs Lietuvai jos ypatingiausių ir įtakingiausių vaikus, kurie tautą prikėlė.

Tik pavartykim istorijos lapus: 18 a. pabaiga mums davė vysk. Arnulpą Giedraitį, Kristijoną Donelaitį, Simoną Daukantą, o 19 amžius derėjo užderėjo nuostabaus idealizmo, aktyvumo ir gabumo lietuviais: vysk. Motiejus Valančius (pranašiškaiai gimęs 1801 m. vasario 16 d.), vysk. Antanas Baranauskas, dr. Jonas Basanavičius (miręs 1927 m. vasario 16 d. savo idėjos įkūnijimo ir atliktų darbų sukaktyje!), dr. Vincas Kudirka, Jurgis Bielinis-Knygnešių karalius (miręs 1918 m., 30 dienų prieš vasario 16!); o kur dar Tumas-Vaižgantas, Maironis, Čiurlionis, Žemaitė, Šatrijos Ragana, Povilas Višinskis, Martynas Yčas, dr. Jonas Šliūpas, broliai Biržiškos... Dar ilgas tų svarbiųjų Lietuvos asmenybių sąrašas!

Ar ne keista – tas šimtmetis buvo pagal posakį buvo „tamsiausias prieš aušrą“. Todėl kai ji nušvito, apako Lietuvos duobkasiai ir tauta prisikėlė!

Trečią kartą Lietuva gimė tik prieš 16 metų. Mums visiems – ir seniems, ir labai jauniems tame gimdyje džiaugsmingai dalyvaujant: ar tai iš toli – išėivijoj, ar iš arti – patioj Lietuvoj. Šį gimimą stebėti ir jame vienaip ar kitaip dalyvauti, buvo kiekvienam lietuviui ilgai laukta, kartais net nebesitikėta, privilegija.

Mes, išėivijoje, mūsų vaikai ir vaikaičiai puikiai prisimenam tas

milžiniškos įtampos dienas prieš Kovo 11-ąją; demonstracijas, eisenas, budėjimus prie gyvenamųjų kraštų valdžios įstaigų; tas dainas ir šūkius – „Ko mes norim? – Laisvės Lietuvai!“ „Kada? – Dabar!“

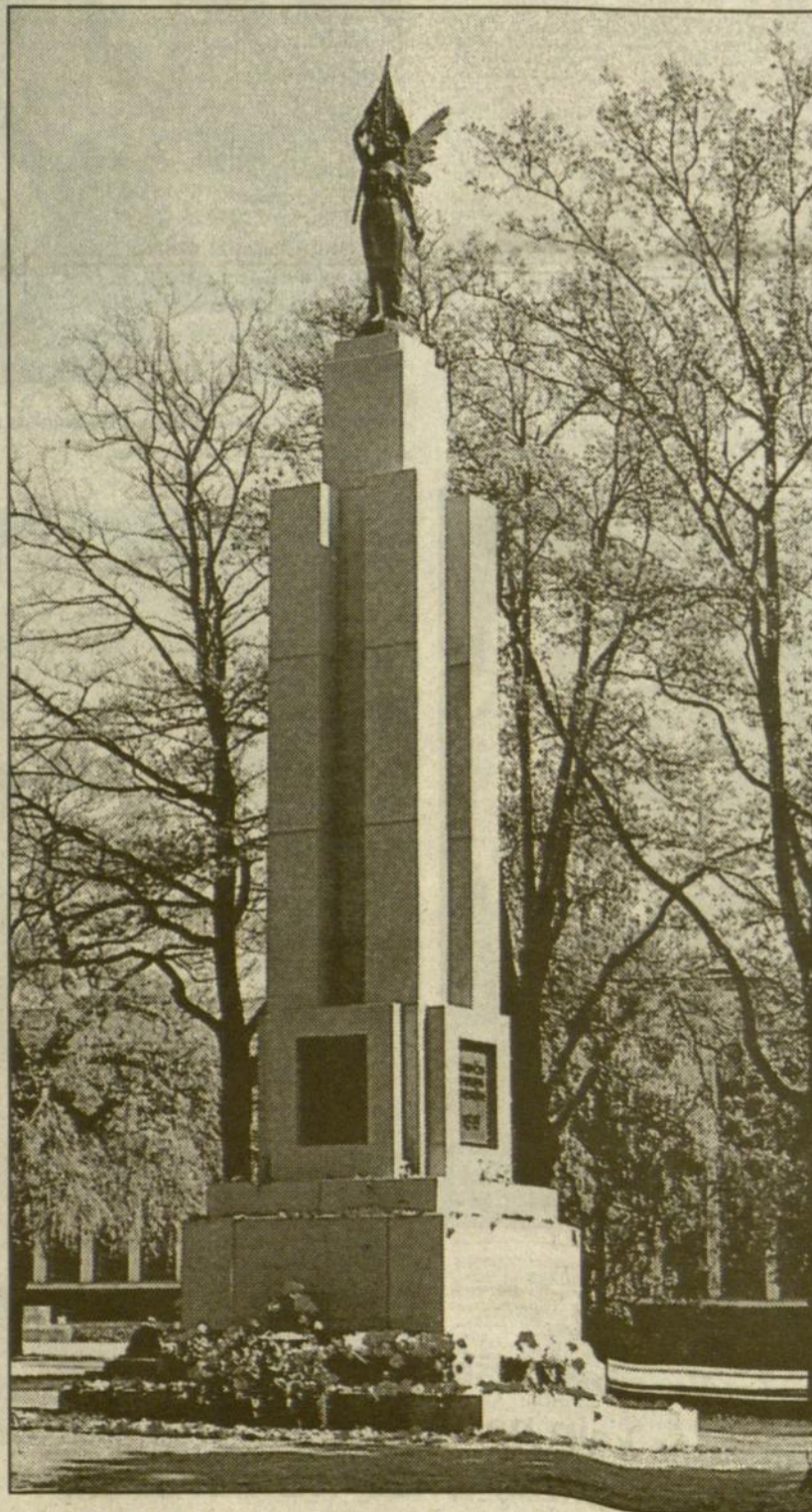
Reti tokie istoriniai momentai, kada ne tik visa tauta, bet ir jos dalis svetur staiga suplaka tartum viena širdis! Tokie istoriniai momentai neišivaizduojami ir nesuprantami tiems, kas jų neišgyveno. Tos nepamiršamos dienos, kai Lietuva buvo

linksniuojama didžiojoje pasaulio spaudoje, o Baltijos kelio gyva grandinė ir Vytauto Landsbergio veidas – dažni TV žinių vaizdai!

Iš 19 a. vidurio žvelgdamas vysk. Baranauskas galėjo kartu su Lietuva dainuot savo prasingąjį posmą: „Neįveiksi, sūnau, šiaurės! / Mūsų širdys tvirtos! / Seniai buvo išmėgintos / Seniai keptos, virtos!“

Ir štai – trečiakart gimusi Lietuva jau šešiolikmetė! Visas kraš-

Nukelta | 7 psl.

Laisvės statula Kaune.

Reti tokie istoriniai momentai, kada ne tik visa tauta, bet ir jos dalis svetur staiga suplaka tartum viena širdis!

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Tris kartus gimusi, gyvenk—Lietuva! • Nešti dvasią į gyvenimą
- Georg Forster ir Vilnius • Premijos tradicinės kultūros puoselėtojams • Liaudies audiniai • Kęstutis Genys
- Lietuvių kambarys Wayne State universitete

Gyvenimas po gyvenimo

KUN. ROBERTAS GRIGAS

Prieš 20 metų žuvo kunigas Juozas Zdebskis (1929-1986)

1986 m. balandžio 23-čiaja datuotas pagrindžio leidinys „Lietuvos Katalikų Bažnyčios kronikos“ nr. 70 vedamajame straipsnyje rašė:

„Vasario 5 d. autoavarijoje žuvo Rudaminos klebonas, vienas iš Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komiteto steigėjų, kun. Juozapas Zdebskis. Vasario 10 d. Lietuvos valstybinė autoinspekcija laidojo 'Keliai, mašinos, žmonės' pranešė, kad kelyje Varėna-Eišiškės, ties Valkininkų sankryža J. Zdebskiui priklausantis 'Žiguliai', vairuojami A. Sabaliausko, išvažiavo į kairę kelio pusę ir susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu žuvo trys 'Žigulių' keleiviai, ketvirtas – R. Žemaitis sužalotas. Avarijos priežastys tiriamos.

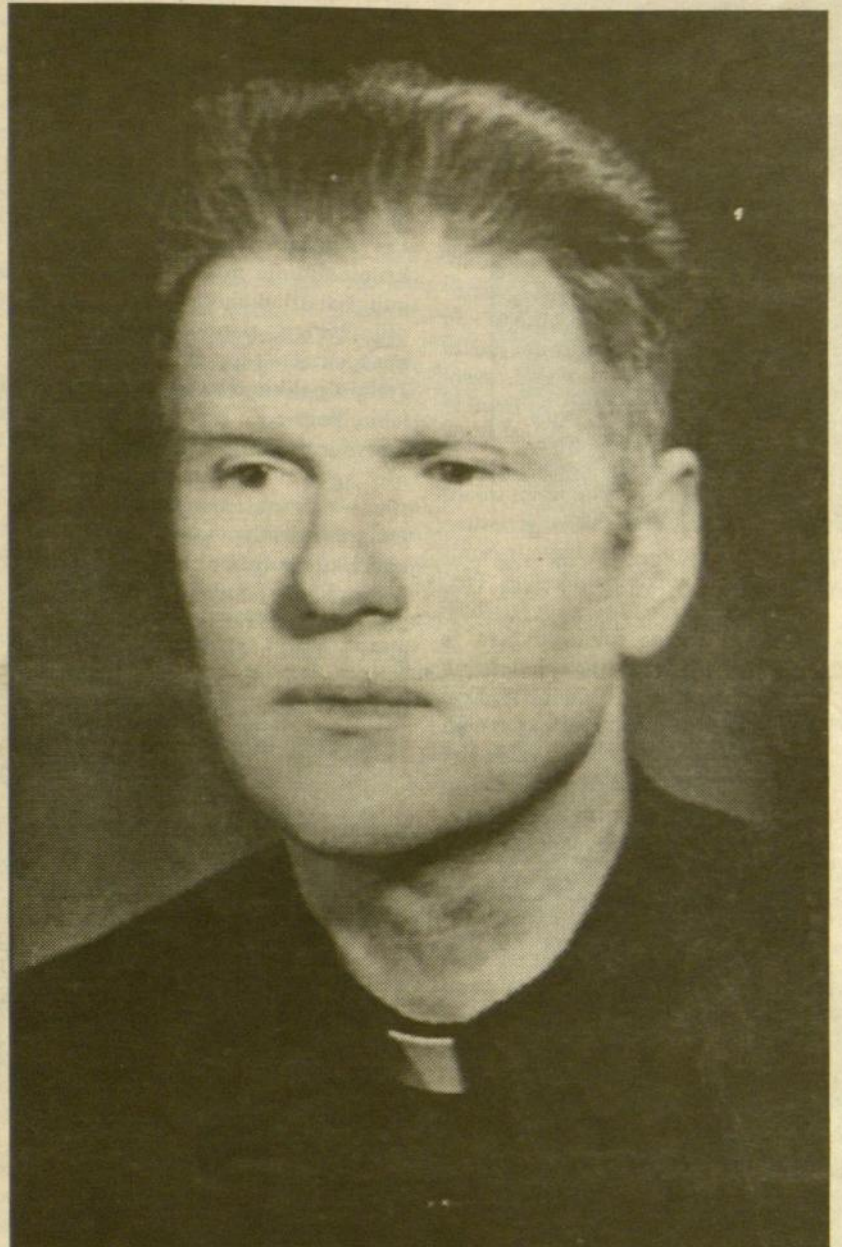
TASS, informuodamas užsienį, pateikė naują avarijos versiją: J. Zdebskio 'Žiguliai', vairuojami A. Sabaliausko, lenkė automobilį ir, išvažiavę į kairę kelio pusę, susidūrė su pienovežiu. Avarijos metu buvo mirtinai sužalotas J. Zdebskis, vairuotojas Algis Sabaliauskas ir keleivė, kurios pavardė negarsinama. R. Žemaitis nuvežtas į ligoninę. Pienovežio vairuotojas nesunkiai sužeistas nugabentas į ligoninę. Nė vienu atveju nebuvo paminėta pienovežio vairuotojo pavardė. TASS nedavė jokios informacijos apie automobilio, kurį lenkė J. Zdebskio 'Žiguliai', vairuotoją, galimus keleivius. Nenurodo automobilio valstybinių numerių, kai tuo tarpu šis automobilis galėjo būti avarijos priežastimi, o vairuotojas – įvykio liudininku.

Kun. B. Laurinavičiaus pastūmimas po sunkvežimio ratais, sadišiški L. Šapokos ir Mažeikos nužudymai, Lietuvos Helsinkio grupės likvidavimas, pastangos bet kokia kaina sunaikinti TTGKK, nuolatiniai saugumo išpuoliai prieš kun. J. Zdebskį leidžia daryti prielaidą, kad ši avarija nebuvo atsitiktinė, bet rūpestingai suplanuotas ir įvykdytas smurtas, juo labiau, kad buvo įvairiai trukdoma atsiimant kun. J. Zdebskio lavoną bei asmeninius daiktus. Po avarijos J. Zdebskio 'Žiguliai' buvo nugabenti į Šalčininkų autoinspekciją ir iškrėsti.

Žuvimo dieną buvo išjungtas Rudaminos klebonijos telefonas, ir apie avariją artimieji sužinojo tik po paros laiko. Saugumiečiai ypatingai sekė visą laidotuvių laiką. Jaunuolius, besirūpinančius laidotuvių, akiplėšiška sekė saugumo mašinos. Nepaleido jų ir grįžus namo, po laidotuvių: ilgą laiką, kur jie beėtų – nuo ryto iki vakaro sekė saugumo agentai. – informavo „LKB kronika“.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Gyvenimas po gyvenimo • Kun. Juozo Zdebskio žūties 20-ąsias metines minint • Rasūnas—elėraščiai • Panevėžyje keliasdešimčiai rašytojų užteko ir vietos, ir laiko • Aštuoni jaunimo chorai į 8-tąją dalį žventel • Dailininkės dovanos Lietuvai

kun. Juozas Zdebskis

Praėjo 20 metų nuo tos šaltos vasario 10-osios, kai avarijos žiauriai sužalotą kunigo Juozo Zdebskio kūną, didžiulės tikinčiųjų ir Lietuvos patriotų minios palydėtą, prigludė Rudaminos (Lazdijų raj.) šventoriaus kalnelis. Įartinos jo mirties aplinkybės iki šiol neišaiškintos. Daugelis laidotuvių dalyvavusių gerai prisimena keistą KGB suaktyvėjimą tomis dienomis. Liudininkai (pvz., Saulius Kelpšas, padėjęs rengti žuvusiojo kūną laidotuviams) tvirtina avarijos smūgius galėjus būti ne vienintele kunigo mirties priežastimi ir mini apskritą žaizdą jo kaktose, panašią į kulkos paliktą žaizdą. Šiuo ir kitais panašiais laisvės ir tiesos kovotojų mirčių atvejais galutinį aiškumą galėtų suteikti nebent ekshumacija ir principingesnė, negu iki šiol, Nepri-

klausomos Lietuvos teisėtvarkos laikysena SSRS okupacijos nusikaltimų atžvilgiu.

O kunigas Juozas, Tėvelis, kaip jį vadino „Eucharistijos bičiuliai“, jo globotas jaunimas, jo pagalbos sulaukė visų rūšių kenčiantieji ir atstumtieji, paslaptingu būdu tebegyvena tarp mūsų. Tai iš tiesų, yra „gyvenimas po gyvenimo“, jeigu pavartotume populiarios Raimondo Mudi knygos pavadinimą. Kasmet per praėjusius du dešimtmečius prie jo kapo nuošalioje Rudaminoje ištvėringai renkasi tiek okupacijos metų bendradarbiai ir bendraminčiai, tiek naujai kunigo asmenybę atradusieji jau laisvoje Lietuvoje, kurios politinio prisikėlimo kunigas nesulaukė, bet kurios dvasinio atgimimo vidinės laisvės pamatus jis nuosekliai klojo ir savuoju aukos

Ordinai, „Pilėnai” ir kiti V. Momkaus rūpesčiai bei džiaugsmai

Šiais metais Vaclovo Momkaus gyvenime — du svarbūs įvykiai. Balandžio 30 d. Morton gimnazijos auditorijoje įvyks sukaktuvinis Čikagos lietuvių operos spektaklis — Vytauto Klovos „Pilėnai” išvys ramos šviesą. Kadangi Vaclovas Momkus yra šio choro valdybos pirmininkas, ant jo pečių gula pati sunkiausia sukaktuvinio — jau 50-ojo — operos spektaklio ruošia bei kiti rūpesčiai.

Taip pat šių metų vasario 3 d. Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus, savo trumpo apsilankymo Čikagoje metu, Vaclovui Momkui įteikė LR apdovanojimą — Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino Komandoro kryžių. Iškilmės įvyko LR generalinio konsulato patalpose Čikagos miesto centre.

Vaclovas Momkus dainuoja Čikagos Lietuvių operos spektaklyje „Kaukių balius”, 2003 m.

Jono Kuprio nuotrauka.

Lietuvos Respublikos prez. Valdas Adamkus š.m. vasario 3 d. apdovanojo Vaclovą Momkų Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Gedimino Komandoro kryžiumi.

Indrės Tijūnėlienės nuotr.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Ordinai, „Pilėnai” ir kiti V. Momkaus rūpesčiai bei džiaugsmai • Edmundas Kulikauskas —Vydūno fondo 2005 metų laureatas • Memuarų skandalas ir beprotiškai garsi lietuvė? • „Svaja” svajoja apie Dainų šventę • Gelmė • Lietuvių fronto bičiulių politinių studijų savaitgalis • Fragmentinės prozos knyga

Paminėjus Vaclovo Momkaus pavardę, daugeliui iškyla populiarus solisto-baritono įvaizdis: daug metų jis reiškiasi, kaip solistas ne vien Lietuvių operoje, bet kartu su bažnytiniu choru, daugybėje įvairių renginių, kur jis atlieka programą vienas ir kartu su savo soliste žmona Margarita. Tačiau V. Momkus yra ir visuomenininkas: ilgametis Lietuvių fondo Tarybos narys, dabartinis Jaunimo centro direktorių tarybos pirmininkas, buvęs 1983 ir 1991 m. Čikagoje Dainų šventių pirmininkas ir įsijungęs į daugybę kitų visuomeninių darbų.

Šiųmetinių svarbių įvykių proga, užkalbinome Čikagos Lietuvių operos valdybos choro pirmininką, solistą, visuomenininką Vaclovą Momkų.

Vos tikjūs praveriate lūpas, tuoj pasidaro aišku, kad esate žemaitis?

—Taip žemaitis. Iš Skuodo. Ten gimiau. Turėjau tris brolius. Seserų neturėjau. Mama sakydavo, kad norėjo turėti dukterį — mėgino, mėgino, bet paskui nutarė sustoti ir pasitenkinti sūnumis.

Kuomet pradėjote domėtis daina, muzika?

—Turbūt buvau šeštame skyriuje, kada įvyko mano, sakytume, pirmasis muzikinis debiutas. Mano muzikos mokytoja buvo Jazbutienė,

kuri dirbo ir su skautukais, ir šiaip su vaikais. Tai ji man vieną sykį paskyrė dainuoti tokią dainą: mane aprenge „berželiu”, o mergaitės buvo „liepos”... Jos dainuodamos manęs klausė: „Ko liudi, berželi, ko liudi?”, o aš, irgi dainuodamas, atsakiau: „Aš verkiu svyruoklis berželis, kad linksmai gyvent negaliu...” Atsimenu ir žodžius, ir viską. Matyt, man paliko įspūdį.

Mano mamos draugės ar kiti žmonės, kai ateidavo pas mus, sakydavo mamai, kodėl nei vienas iš jos vaikų nedainuoja tik Vaclovas? O mama žemaitiškai atremdavo: „Tas mana Vacelis, kai tik išriedėj, tai kriokia ir kriokia, ir niekad nesustoj kriokti...”

Ar kuris tėvų buvo linkęs į muziką?

—Mama. Mes su mama „Kalnus” giedodavom, visokias kitokias giesmes... Tada ir broliai turėdavo prisidėti. Ypač vakare, kai mama laukdavo grįžtant tėvo, tai pradėdavo giedoti visokias „karunkas”, ir ne tik — kartais net linksmas dainas užtraukdavom.

Bet jums dainuoti patikdavo?

—Žinoma, man patikdavo. Tėvas giedodavo bažnyčioje, tai ir mane pasiimdavo kartu. Pavyzdžiui, Velykų naktį giedodavo irgi „Kalnus”, tai ir aš eidavau kartu. Bet

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 KOVO 4 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.44 (9)

Globalizuotas pasaulis

ir tautinės tapatybės problema

Pranešimas, padarytas 2006 m. vasario 8 d. Lietuvos Mokslų akademijoje

ROMUALDAS GRIGAS

Globalizacijos pobūdis

Globalizacijos ženklus mes stebime nuo seniausių laikų. Ugnies, lanko, rato paplitimas; parako, popieriaus, spausdinto rašto išradimas buvo tipiškiausi visuotinės kultūros arba globalizacijos požymiai. Pačioje žmogaus prigimtyje tūno siekis ne tik pažinti pasaulį, bet ir pajungti jį sau, paskleisti ir įtvirtinti save kaip biologinę rūšį visoje mūsų planetoje, pasinaudojant tuo, kas naujausio yra atrandama.

Tačiau visi išradimai iki pat vėlyvųjų amžių nepretendavo suskaldyti etnosociumo (t.y. genties, tautos) tapatybės, jos savasties branduolio. Gentis, tauta išlikdavo sveika, gyvybinga ir būtent su savąja tapatybe siekianti įsitvirtinti pasaulyje. Žinoma, išskyrus tuos atvejus, kai kita, galingesnė, sumaniau pasinaudodama išradimais ir kitais globalizacijos ženklais, siekdavo aną pavergti ar sunaikinti... Deja, socialinis pasaulis kitoks, nei gyvulių ar žvėrių – pastarieji savo rūšies viduje taip nesuspriešina, nesidrasko, kaip mes, žmonės.

Ir vis dėlto žmonių pasaulis buvo ir dabar dar išlieka panašus į dekoratyvinį parką ar botanikos sodą, kuriame auga daugybė egzotinių augalijos rūšių, pasipuošusių išskirtine lapija ir spalvingais žiedais. Jie kelia visų mūsų susižavėjimą.

Bet sugrįžkime prie globalizacijos.

Jos ženklus – kokie jie bebūtų, geri ar blogi – mes turime priimti ir suvokti su pačia geranoriškiausia atida. Pirmiausia, turime suvokti, kad mus kaip žmoniją jungia, gelbsti

ją nuo nelaimių, kas padeda likviduoti konfliktus ir kas teikia galimybę ne tik mums kaip rūšiai išlikti, bet ir išsaugoti visų mūsų bendrąją tėvynę – žemę.

Štai čia ir susimąstykime.

Nūdieninė globalizacija yra įgijusi visai kitą pobūdį! Ji kėsina ne tik į etninės, tautinės ar nacionalinės, bet ir į individualios tapatybės branduolį. Ką tai reiškia?

Žmogus atplėšiamas nuo gamtos. Nuo protėvių. Nuo tėvų. Nuo šeimos. Nuo istorinės atminties. Nuo kultūros paveldo. Atplėšiamas ir nuo autoritetų, kokie jie bebūtų: fiziniai asmenys, jų kūriniai ar doktrinos. Netgi nuo tokio autoriteto kaip dešimt Dievo įsakymų...

Žmogus atplėšiamas ir nuo žemės lopinėlio, vadinamo tėviške ar tėvynė...

Mainais jam suteikiama laisvė – vadinamasis „laissez faire“ – nevaržomos veiklos principas. Žmogus įgyja laisvę judėti erdveje ir kultūroje. Tai didis civilizacijos laimėjimas, ją pačią darantis stipresne. Bet kartu žmogus pasilieka laisvę laikytis ar nesilaikyti dorovinių išpareigojimų, tapti neonomadu ir net zombiu... Taip pat aiškėja, kad jo laisvė tam tikra prasme yra iliuzorinė. Kad ji tampa vis labiau priklausoma nuo kapitalo, politinių struktūrų „mass media“ ir net teisėsaugos tarpusavio suokalbiškumo. Pastarasis reiškinys – vienas būdingiausių šiuolaikinės globalizacijos požymių. Yra ir kitų, kurie kelia pamatuotą tautų, pasaulio visuomenės nerimą ir kurie yra tapę tiesiog neišvengiamais civilizacinio vyksmo palydovais.

Lygiai prieš tryliką metų (1993), žinomas JAV politikas Zbigniew

Nukelta | 2 psl.

„Turbūt dar galima pasipriešinti prieš galutinę kapituliaciją. Ar yra Lietuva, ar nėra? Žemėlapyje yra, bet ar ji yra mūsų sąmonėje ir kiek tos Lietuvos yra Lietuvoje?..“

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Globalizuotas pasaulis ir tautinės tapatybės problema • Archeologo prof. Jono Puzino 100-mečio minėjimas Lietuvoje • Eilėraščiai—Pranas Visvydas ir Anatolijus Kairys • „Salve“ detektyvams ir „Requiem“ profesorui R. Šilbajoriui • Aštuoniasdešimtmečio debiutas • Rašytojui Liudui Dovydėnui — 100

Modernus Vilnius.

Žemaitija.

J. Kuprio nuotrauka

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 KOVO 11 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.49 (10)

Pasaulio lietuvių klausimu

DR. JUOZAS MEŠKAUSKAS

Nežinau, kada ir kur pirmą kartą buvo ištartas terminas „pasaulio lietuvis“. Dabar šis terminas dažnai ir plačiai naudojamas. Mes turime žurnalą *Pasaulio lietuvis*, turime namus — Pasaulio lietuvių centrą, turime Pasaulio lietuvių sąjungą, Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, ir kiekvieną lietuvi, kuris yra už savo tėvynės ribų, vadiname pasaulio lietuviu. O tokių lietuvių dabar yra labai daug.

Lietuvių išvykimas iš savo tėvynės prasidėjo seniai. Kai Lietuva buvo okupuota caristinės Rusijos, jauni lietuviai (vyrai) bėgdavo iš savo tėvynės, norėdami išvengti rusų kariuomenės. Įsisteigus pirmai nepriklausomai, demokratinei Lietuvos valstybei, išvykimas iš tėvynės buvo palyginti nedidelis. Pirmoji rusų (1940-1941 m.) ir po to vokiečių (1941-1944 m.) okupacija situaciją visiškai pakeitė.

Rusų sovietinė valdžia deportavo keliasdešimt tūkstančių lietuvių į

Sibirą ir kitas plačiosios Rusijos dalis. Taip pat nemažai lietuvių areštavo ir pasodino į savo kalėjimus. Lietuvoje okupantams kilo stipri rezistencija ir vokiečiai rezistentus trėmė į Vokietiją sunkiems darbams. Vokiečiams karą pralaimint ir rusų kariuomenei artėjant prie Lietuvos, nemažas lietuvių skaičius, norint išvengti areštų ir deportacijos į Sibirą, pasitraukė į Vakarų.

Visi pasitraukdami tikėjo, kad, karui pasibaigus, galės grįžti atgal į Lietuvą. Tačiau po dviejų diktatoriškų valstybių užsienio reikalų ministrų (Sovietų Sąjungos vado Stalino ir Trečiojo Reicho fiurerio Hitlerio paliepimu) — Molotov ir Ribbentrop — 1939 m. rugpjūčio 39 d. slaptos sutarties, kuria jie pasidalijo Europą, Lietuva pakliuvo į Sovietų Sąjungos sferą. Po dvejų metų tarp tų dviejų „draugiškų“ valstybių kilo karas. Kiek dabar žinoma, abiejų valstybių vadai, pasirašydami tą kriminalinę sutartį, jau galvojo ir ruošėsi karui.

Antrasis pasaulinis karas pa-

Po visų okupacijų ir labai žiaurių bei tragiškų išgyvenimų, Lietuvai vėl atkūrus nepriklausomybę, yra be galo daug ir svarbių problemų.

keitė ne tik valstybių geografines sienas, bet ir pasaulio politikų, kurie tvarkė pokarinių šalių sienas, mentalitetą. Lietuva buvo komunistinės Sovietų Sąjungos okupuota. Pasitraukę iš Lietuvos į Vakarų, jos piliečiai nebegalėjo grįžti į tėvynę. Jie išsisklaidė po platųjį pasaulį. Dauguma pateko į JAV. Taip daug tapo „pasaulio lietuviais“. Tuos lietuvius dabar vadiname antrosios bangos imigrantais.

Lietuva iškentėjo labai sunkią Sovietų Sąjungos okupaciją, kuri sužalojo lietuvių protą, jos tautinius ir patriotinius nusiteikimus bei jausmus, taip pat jų etiką ir moralę, pakeitė mąstyseną, veiksmus ir darbus. Tačiau pirmųjų okupacijų metais (1940-1944) Lietuvoje žavėtinai pasireiškusi lietuviškumo, tautiškumo ir patriotizmo dar užteko, kad lietuviai 1989 m. rugpjūčio 23 d. suorganizuotų „Baltijos kelią“, kuris pasaulyje yra tikras unikumas. Gana sunkiais ir nuostabiais keliais,

Nukelta | 2 psl.

Prof. dr. Juozas Meškauskas.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Pasaulio lietuvių klausimu • Kęstutis Genys • Knygos sutiktuvės — su išmintimi ir muzika • Julius Kaupas trečiojo brolio keliu • Europa svečiuojasi Čikagoje • Trio „Grazioso“ — skambantis moteriškumas • Juliaus Kelero fotografijų paroda „Salomėja. Išėitys“

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 KOVO 18 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.54 (11)

Lietuvių balso literatūrinis konkursas „Branginkime lietuvių tautos dvasines vertybes”

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Tokia tema šiemet jau ketvirtą kartą vyko laikraščio *Lietuvių balso* skelbiamas literatūrinis konkursas, kurio kulminacinis taškas — kovo 12-ąją Jaunimo centre (Čikagoje) suruošta Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dienos šventė ir premijų įteikimas konkurso laureatams.

Pastaraisiais dešimtmečiais stambesnio pobūdžio literatūriniai konkursai — jau retas įvykis lietuviškoje veikloje, nors praeityje jų būta — ir stambių, ir reikšmingų. Tad juo labiau sveikintina *Lietuvių balso* iniciatyva ir pastangos imtis šio užmojo, kurio dėka lietuvių literatūra praturtinta 12 svarių leidinių, laimėjusių šiuos konkursus. Visi (išskyrus vieną) premijuotieji rankraščiai išleisti knygomis.

Konkursų mecenatas yra čikagietis dr. Jonas Adomavičius, iki šiol premijoms paaukojęs 40 tūkst. dolerių (I premija — 5 tūkst. dol., II — 3 tūkst. dol., o III — 2 tūkst. dol.). Pažymėtina, kad didžioji dalis rankraščių konkursui atsiunčiama iš Lietuvos.

Daug darbo ir pastangų

Konkursų ruošimo ir įvykdymo darbas — milžiniškas. Juo labiau, kad kai kada atsiunčiama daugiau kaip šimtinė rankraščių. Juk reikia surasti vertinimo komisiją, padauginti ir jos nariams išsiuntinėti rankraščius, palaikyti glaudų ryšį su komisijos nariais, derinti jų posėdžio laiką, pranešti laimėtojams gerą žinią (be abejo, tai maloniausias darbas), o po to suruošti šventę — premijų įteikimą.

Didysis šio milžiniško darbo variklis yra *Lietuvių balso* redaktorius Vytautas Radžius, kuriam tikrai reikia pasakyti daugybę gerų žodžių už pasiaukojimą ir kruopštumą.

Lietuvių balso ruošoje Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo paminėjimo ir 4-ojo literatūrinio konkurso premijų įteikimo šventėje. Iš kairės: vertinimo komisijos pirm. Anatolijus Kairys, programos vadovė Dalia Sokienė, sol. Linas Sprindys, muz. Ričardas Sokas, sol. Lijana Kopūstaitė-Pauletti, LR gen. konsulas Čikagoje Arvydas Daunoravičius, dienraščio *Draugo* vyr. redaktorė, trijų ankstesnių *Lietuvių balso* literatūrinių konkursų vertinimo komisijos pirm. Danutė Bindokienė, rašyt. Stasys Džiugas, Lietuvių rašytojų draugijos pirm. Stasė Petersonienė, *Lietuvių balso* vyr. redaktorius Vytautas Radžius.

Donato Soko nuotrauka.

Tėvynės ir literatūrinis pavasaris

Gausiems svečiams salėje susėdus prie pavasariškai papuoštų stalių, Lietuvių spaudos bendrovės pirmininkė (ši bendrovė yra oficiali *Lietuvių balso* leidėja) Daina Dumbrienė pakvietė Dalią Sokienę vadovauti šventės programai. Dalia šiuo metu Čikagoje yra nepamainoma (ir nepralenkiamą) lietuviškų renginių programų vadovė, pasižyminti gražia, aiškia tarsena, kuria taip mėgaujasi „Margučio II” lietuviškos radijo valandėlės klausytojai, ji taip

Sveikintina *Lietuvių balso* iniciatyva ir pastangos imtis šio užmojo, kurio dėka lietuvių literatūra praturtinta 12 svarių leidinių.

pat dienraščio *Draugas* redakcijos darbuotoja. Ji kiekvienai programai kruopščiai pasiruošia ir savo pareigas puikiai atlieka.

Trumpai paminėjusi šio sekmadienio dvigubą reikšmę: Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo 16-ąją sukaktį ir *Lietuvių balso* literatūrinio konkurso IV šventę, programos vadovė į garbės prezidiumą scenoje pakvietė svarbiausius šventės „veikėjus”: *Lietuvių balso* vyr. redaktorių Vytautą Radžių, Lietuvių rašytojų draugijos pirmininkę ir konkurso vertinimo komisijos narę Stasę Petersonienę, LR gen. konsulą Čikagoje Arvydą Daunoravičių, Lietuvių spaudos bendrovės pirm. Dainą Dumbrienę, kun. Antaną

Gražulį, SJ, Lietuvių fondo valdybos pirm. Sigitą Balzekienę ir konkurso vertinimo komisijos pirm. Anatolijų Kairį. Simboliškai tuščia kėdė scenoje palikta konkurso mecenatui dr. J. Adomavičiui, kuris negalėjo iškilmėse dalyvauti.

Prasminga susikaupimo minute prisiminti ir pagerbti lietuvių tautos didvyriai, savo darbu ir net gyvybės auka iškovoję tėvynei laisvę. Salėje nuaidėjo Lietuvos himno garsai ir kiekvienas pajutome pasididžiavimą, kad tėvynė laisva, kad mes priklausome lietuvių tautai. Kun. A. Gražulis maldos žodžiais dėkojo Aukščiausiam už Lietuvos laisvę ir prašė saugoti tėvynę nuo

Nukelta į 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Lietuvių balso literatūrinis konkursas • Kovo 11-oji •
Ketvirtasis romano konkursas • Ji gyveno teatru •
Vandens keliai Mažojoje Lietuvoje

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 KOVO 25 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.59 (12)

Nemuno stende kūrybines jėgas išbando Klaipėdos jaunuomenė: Mindaugas Valiukas ir Rimantas Kmita. Jiems teisėjauja Gitana.

Rašyt. Birutė Jonuškaitė Nemuno stende reklamuoja pačios verstą lenkų poetės Barbaros Gruszkos-Zych poezijos rinkinį *Miegu su tavimi po oda*.

Knyga turi ne tik kainą, bet ir skaitytojus

Fotografiniai ir verbaliniai fragmentai iš Vilniaus knygų mugės

Prie „Baltų lankų“ kėdėje sėdinčio kostiumuoto Sigito Parulskio rinkosi moterys ir... Aidas Marčėnas. Visos nuotraukos Ričardo Šileikos.

... matyti savo šalies ar bendruomenės netobulumą ir vis tiek mylėti.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Knyga turi ne tik kainą, bet ir skaitytojus • „2K2“ — du meninės fotografijos keliai Vilniuje • Lietuvių kamerinio muzikavimo tradicijos JAV • Apdovanoti geriausi folkloro kolektyvai • Nepatogiai pavergiantys rašiniai

RIČARDAS ŠILEIKA

Šių metų Vilniaus knygų mugė vyko podraug su Baltijos mugė. Net 370 dalyvių iš 11 šalių keturioms dienoms priėmė „Litexpo“ rūmai. Todėl ir vietos padauginta: leidykloms, knygynams ir renginiams skirta dar viena salė. Tik toje papildomoje salėje išikūrusiems buvo apmaudoka: oi ne tulas skaitytojas ir knygos pirkėjas jį užsukdavo. Mat riebesnių nuorodų nebūta.

Į keturias knygų mugės dienas organizatoriai sugebėjo sutalpinti 223 renginius. Žinia, kad po tris ar keturis renginius vykdavo tą pačią valandą skirtingose vietose. „Praskit viltį, kad viską pamatysit“ – į spaudos konferenciją susirinkusiems žurnalistams ir fotoreporteriams sakė mugės kultūrinės programos organizacinio komiteto narys Gytis Vaškėlis.

Mažų leidyklų šansas

„Apostrofos“ leidyklos direktorė Giedrė Kadziulytė teigia, kad vienišelis šansas per metus mažoms leidykloms pasakyti apie save yra būtent knygų mugė. Pati „Apostrofa“ yra nenaujokė, išleidusi jau dvi dešimtis ir dar kelias knygas.

Knygų mugėje „Apostrofa“ ypatingai sėkmingai gausiai auditorijai pristatė Rolando Rastausko eilėraščių knygą *Metimas*, išleistą sykiu su kompaktine plokštele. Plokštele poetas įrašė kartu su perkusininuku Arkadijum Gotesmanu. Ta proga

taip pat koncertavo džiazo meistrai E. Kanevičius (kontrabosas), V. Ramoška (trimitas), A. Gotesmanas (mušamieji) ir J. Maksimovič (saksofonas). Iš tiesų, pamaniau, knygos būtent taip elegantiškai ir turėtų būti pristatomos. Tai ketvirtoji Palangoje gyvenančio eseisto, poeto, dramaturgo Rolando Rastausko knyga. Užpernai tos pačios „Apostrofos“ leidyklos išleista esė knyga *Kitas pasaulis R. Rastauskui* įteikta 20-oji Ievos Simonaitytės literatūrinė premija.

„Apostrofa“ mugėje skaitytojams taip pat pristatė Estijos rašytojo ir vertėjo, visuomenės veikėjo, Talino ir Helsinkio universitetų profesoriaus Reino Raudo romaną *Hektoras ir Bernardas*. Reinas Raudas, beje, mokantis ne vien japonų ir kinų, bet ir lietuvių kalbą, buvo labiau žinomas kaip filosofas, beveik kasmet sutinkamas Santaros Šviesos konferencijose. R. Raudo romanas *Hektoras ir Bernardas* pripažintas geriausia 2004–ųjų Estijos knyga ir apdovanotas metine Estijos kultūros kapitalo literatūros premija.

Dar viena „Apostrofos“ skaitytojams siūlyta knyga – tai Lietuvos Nepriklausomos Valstybės atkūrimo Akto signataro, buvusio Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos–Atkuriamojo Seimo nario, dabar – Mykolo Romerio universiteto filosofijos profesoriaus Bronislovo Kuzmicko atsiminimų knyga *Išsivadavimas. Užsienio politikos epizodai, 1988–1991*.

Ir dar du tos pačios leidyklos produktai. Amerikiečio, psichologi-

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BALANDŽIO 1 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.64 (13)

Cinamonu kvėpiantys namai

Indija, Putapartis... (Iš dienoraščio)

„...Kiekviena būtybė yra piligrimas, nesvarbu žino ji tai ar nežino. Bhagavata Puranoje, senajame Šventraštyje, sakoma, jog visoms būtybėms lemta sugrįžti į savo pradžia...“

(Satja Sai Baba, 1979.12.25)

BIRUTĖ MAR

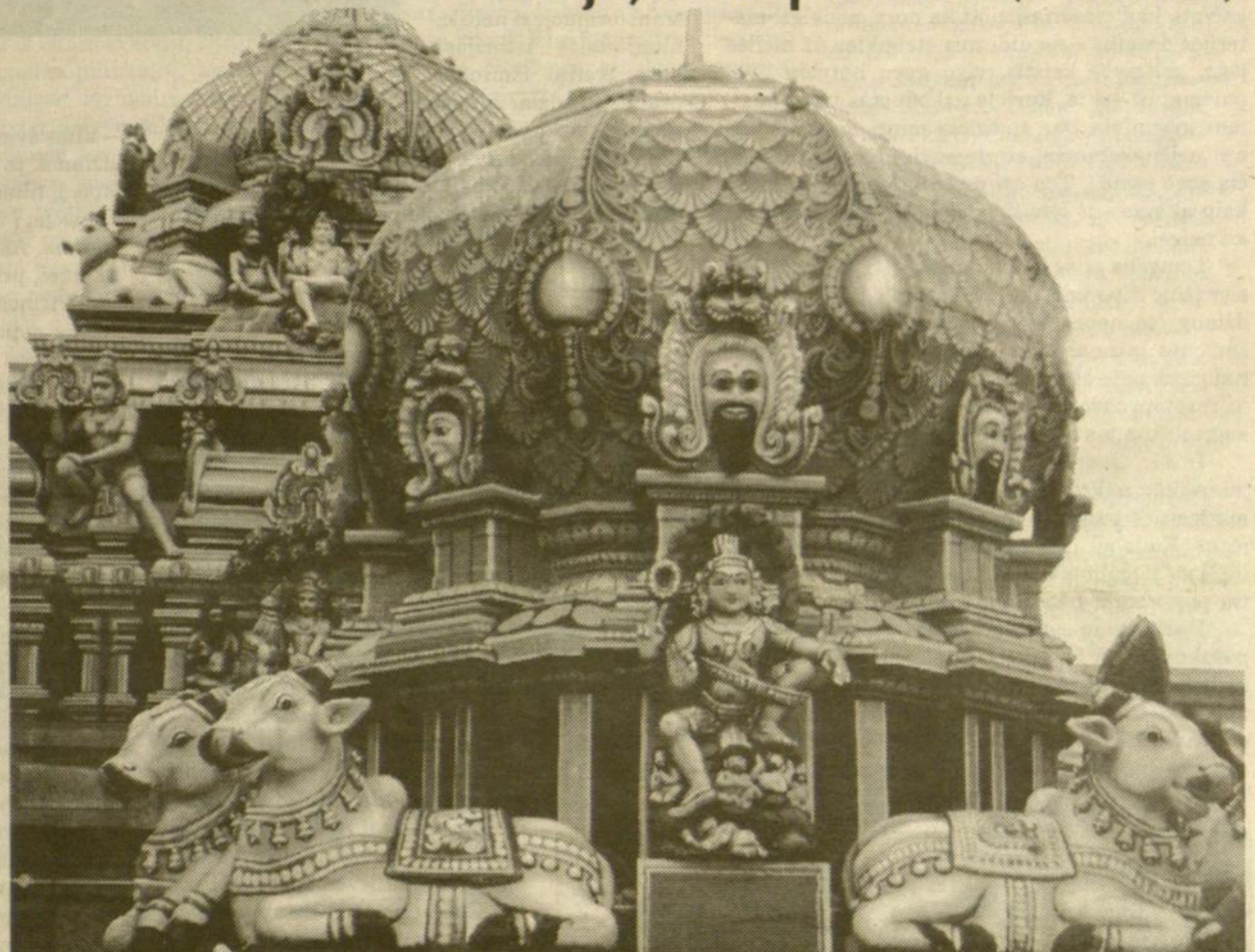
Kai prieš mėnesį vėl grįžusi iš Indijos atsiverčiu savo pirmosios kelionės (prieš porą metų) į Putapartį užrašus, staiga suprantu – kiekvienas nuvykimas į ten bus vis kitoks. Lyg naujas veiksmas gero dramaturgo pjesėje: intriguojantis, kažką nauja suplanuoto (bet per anksti neišduodančio) lemiantis, nenusėjamasis, iš šalies žiūrint kupinas tiesiog egzotiškų ar gaudžiai juokingų epizodų, bet... ne be kažin kokio nematomo „vidinio veiksmo“ – prieštaringas, dygus, su slapta potekste, kurią žino tik pats didysis Dramaturgas.

Jau nebeabejoju, jog visi esam tos genialios pjesės personažai – kiekvienas privalantis gyventi savą piligrimystės istoriją... Ir, nors labai knieti, negalim pagreitinti įvykių ir sužinoti visų Kūrėjo užmačių.

„Vasarą buvau pas Satja Sai Babą“ – net

Birutė Mar

Indiškų šventyklų bokštai.

smalsu kam nors ištarti; apie tai žino jau daugelis. Dažniausiai Sai Baba – stebukladaris ir magas (ir tokie su šypsena paklausia: „na, tai jis tau ten ką nors materializavo?“), kitiems net – juodasis magas („jis nori žmones suklaidinti, jis spinduliuoja neigiamą energiją“ ir pan.); treči tiesiog numoja ranka („ai, koks ten dar Baba, yra svarbesnių dalykų“), dar kitiems jis – Avataras, Dievas. Bet... „jeigu Dievas – kodėl nesustabdo cunamio, karų, potvynių, kodėl iš numirusių prikelia vieną, o neprikelia kito?“

O Dramaturgas šypsosi. Tartum sakydamas: jūs visi, teigiantys ir neigiantys, su savais tikėjimais, patirtimis, istorijomis – teisūs. Savąja žmogiškos sąmonės tiesa, kuri, pamatysite, keičiasi – gali (turi) keistis...

Šiaip ar taip, vieno iškiliausių Indijos dvasinio gyvenimo asmenybių, nūdienos Avataru pripažįstamo Satja Sai Babos jau prieš penkis dešimtmečius įkurtas Prašant Nilajam Ašramas jo gimtajame Putapartyje, Pietų Indijos kaimelyje – tai vieta žemėje, į kurią plūsta milijonai jau virstanti legenda – vadinama naująja Jeruzale, šventuoju Putaparčiu, kur teka šventoji Čitravatri upė, auga Troškimų medis (nuo kurio, sako, Satja Sai Baba vaikystėje žaisdamas materializavęs įvairiausių vaisių bendraamžiams vaikams), kur vyksta stebuklai...

Viskas būtų lyg ir priimtina – jo unikalūs

dvasinis mokymas, raštų tomai; šventraščių, Vedų, Bhavat-Gytos studijos ir aiškinimai, labdaringa veikla (jo dėka vykdomas „vandens projektas“ Pietų Indijoje – aprūpinami vandeniu šimtai miestelių ir kaimų, statomos ligoninės, mokyklos ir t.t.), jeigu ne tie stebuklai – keistos žmogiška logika nepaaiškinamos materializacijos (vibučio-šventų pelenų, auksinių šventųjų atvaizdų, brangakmenių ir kt.), daugybės tai regėjusių paliudijimai, dienoraščiai, knygos.

Pakelivavus po Rytų šalį, prisilietus jų kultūros ir pasaulėjautos, jau žinai – ką mes čia vadinam stebuklais, ten dažnai – realybė; ten nuo senųjų amžių juk – žmogaus mintis yra materijos pradai, galia; garsas OM – stebuklas, iš kurio atsirado pasaulis... Nežemiškų (mūsų akimis) galių ten turi ne vienas.

O Satja Sai Baba nesyk yra sakęs, jog stebuklai skirti „tik naujokams“, jo atėjimas turi visai kitą tikslą: „Pirmuosius 16 metų mano gyvenime vyravo vaikiški žaidimai, kitus 16 metų daugiau stebuklus, įrodančius Avataro prigimtį,

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Cinamonu kvėpiantys namai • A. Solženycin knygos skaitymai – proga lietuviams priminti apie save • Minint Eduardo Volterio 150 metų sukaktį • Birutė Mar – Eilėraščiai

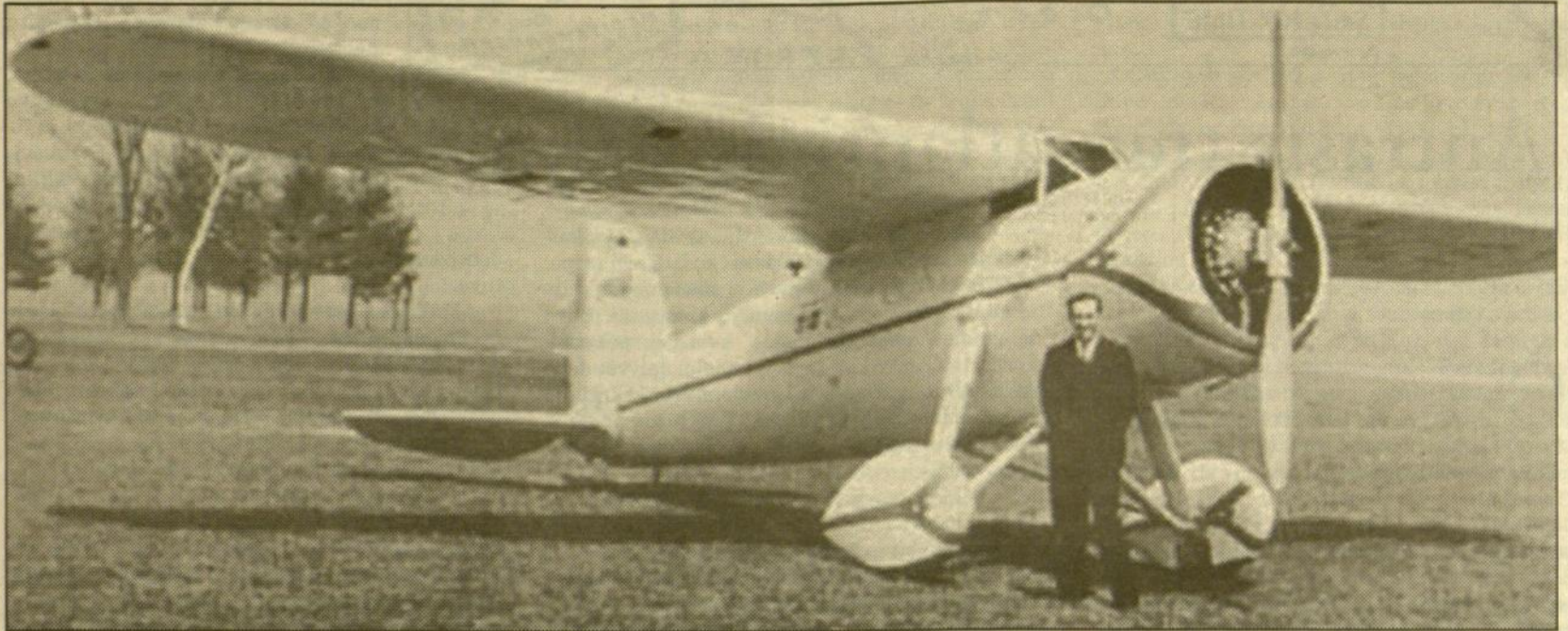
PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BALANDŽIO 8 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.69 (14)

„Lituanica II“, pasiruošusi pakartoti Dariaus ir Girėno skrydį per Atlantą. Prie lėktuvo — Feliksas Vaitkus.

Antrasis transatlantinis skrydis

„Lituanicos II“ skrydžio per Atlantą 70–metis

VYTAUTAS PESECKAS

Sparnuotas žmogus – nemari, sena svajonė paliko gilius pėdsakus žmonijos istorijoje. Jau nuo senų laikų žmogus stebėjo, kaip baltos žuvėdros, išskėtusios sparnus, klykdamos skraidė ežerų ir jūrų pakrantėmis. Žmogus stebėjo ir pavydėjo, kai vasarą aukštai padangėje suko ratus gandrai, kildami aukštyn ir aukštyn. Žmogus stebėjo ir pavydėjo, kai virš kalnų viršūnių, kur debesys ir žaibai, stiprius sparnus išrietas skaldė kondoros. Žmogus ilgėjosi sparnų.

Aviacijos plk. lt. Antanas Mačiuika, veikalo *Oreivystė*, išleisto Lietuvos aeroklubo 1937 m. Kaune, skyriuje „Oro užkariavimas legendose“ rašo:

„Žmogaus noras pakilti nuo žemės ir skristi yra tiek senas, kiek sena yra žmogaus vaizduotė... Daugybė įvairių kliūčių žemėje – kalnai, bedugnės, pelkės, vandenynai vertė žmogų gailėtis, kad jis neturi sparnų. Skraidą ore paukščiai ir vabzdžiai sukeldavo žmogui pavydą. Laisvesnį padarą už paukštį žmogus sunkiai įsivaizduoja. Visa tai rado atspindį žmogaus dvasios kūriniuose – visų tautų senose legendose, mituose, dainose.“

Ir lietuvių liaudies poezijoje atsispindi sparnų ir aukštybių ilgesys, kai mūsų protėviai dainavo:

„Lėkčiau, lėkčiau, kad galėčiau,
tokius sparnus, kad turėčiau,
kaip garnys“.

arba:

„Skolinčiau sparnelius ir raibas plunksneles
pas raibą gegulą, girios paukštuzėlį...“

Iš šių ir daug kitų lietuviškų liaudies dainų galima padaryti išvadą, kad lietuvių tautoje jau žiloje senovėje reiškėsi noras skraidyti, sparnais pakilti nuo žemės. Kaip ir visų tautų seni dievai,

„Lakūnų dėmesiui! Yra daromas žygis sekančiais metais baigti Dariaus ir Girėno pradėtą darbą – be nutūpimo iš Niujorko pasiekti Kauną.“

geros ir piktos dvasios turėjo galią lėkti, taip ir mūsų rūstusis Perkūnas baladodavosi padebesiais, važinėdamas ugniniais ratais. O mūsų mirę ar žuvę kautynėse karžygiai, sudeginti drauge su savo žirgais ant laužo, nuskrisdavo dūmais ir liepsnomis į dausas. Jono Basanavičiaus pasakų rinkinyje, *Iš vėlių bei velnių gyvenimo* rasime daug padavimų ir legendų apie „raitus sparnuočius“, pomirtinius karžygius skrajūnus. Tie pasakojimai yra išlikę lietuvių tautosakoje net iki šių dienų. Bet ne vien legendose ar pasakose mūsų protėviai skraidė. Buvo ir bandžiusių sparnais pakilti, nuo žemės atsiplėšti. Tai savamoksčiai išradėjai Lietuvoje, mėginę skristi pačių padarytais sparnais.

Bet oreivystės užuomazgos laikais Lietuva nešė sunkų rusų caro priespaudos jungą, kuris tautai neleido žengti didžiųjų išradimų keliu kartu su kitomis tautomis. Be savamokslių, iš liaudies kilusių meistrų oreivystės užuomazgos laikais buvo ir lietuvių ar Lietuvoje gyvenančių mokslininkų, kurie domėjosi lengvesnių ir sunkesnių už orą skraidymo aparatų kūrimu. Bet jie nieko neprišėdavo prie Lietuvos oreivystės išsivystymo. Oreivystė Lietuvoje pradėjo kilti nuo XX a. antrojo dešimtmečio. Ją įkūnijo Lietuvos neprik-

lausomybės kovose pirmieji lietuviai savanoriai lakūnai, baigę pirmąją Lietuvos karo aviacijos mokyklą. Iš jų, pirmųjų aviacijos pionierių lakūnų kraujo, išaugo stiprūs Lietuvos sparnai. Juk Dariusi ir Girėnui sparnus davė Lietuva!

Stepono Dariaus ir Stasio Girėno skrydžio į Lietuvą tragiška pabaiga sukrėtė viso pasaulio lietuvius. Lakūnų žūtis netoli skridimo tikslo nulūdino Lietuvą ir taip pat lietuvius Amerikoje. Bet netrukus, apimus liūdesiui ir nusivylimui, papūtė nauji ryžto vėjai – lietuviai Amerikoje ėmė kalbėti apie galimybę pakartoti skridimą per Atlantą ir užbaigti Dariaus ir Girėno pradėtą žygį. Ir pastatyti didvyriams iškilmingą paminklą Čikagoje. Juk Pirmojo pasaulinio karo JAV kariuomenės veteranai Darius ir Girėnas augo, mokėsi ir brendo Čikagoje. Čikagoje jiems kilo mintis skristi per Atlanto vandenyną į gimtinę. Čikagoje pirkto lėktuvą, kurį pavadino „Lituanica“. Čikagoje rengėsi skridimui. Čikagos lietuviai lakūnų pasiruošimą skrydžiui rėmė, padėjo morališ-

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Antrasis transatlantinis skrydis • Rašytojui Liudui Dovydeniui — 100
• Fotografijose — laisvės istorija • Vatikanas: jei Vilnius priklauso Lietuvai, tai Lietuva priklauso Sovietų Sąjungai • Violeta Urmana Metropolitan Operos rūmuose • Eglė Perednytė— Eilėraščiai • Šiaurės Amerikos Lietuvių muzikos sąjungos seimą pasitinkant

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BALANDŽIO 15 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.74 (15)

Kristaus Prisikėlimo džiaugsmas

KUN. VIKTORAS RIMŠELIS, MIC

Po atsimainymo ant kalno, kai Jėzus trims savo apaštalams liepė niekam nepasakoti apie tą regėjimą, kol jis dar neprisikėles iš numirusiųjų, apaštalai nesuprato, ką tai reiškia — prisikelti iš numirusių.

„Jie gerai įsidėmėjo šį pasakymą ir svarstė, ką reiškia prisikelti iš numirusių“ (Mk. 9,10). Nors jie buvo didelių stebuklų liudininkai, matė kaip jų mokytojas prikelia kitus iš numirusių, bet kad Jis pats numirtų ir prisikeltų, tai jiems buvo už žmogiško supratimo ir vaizduotės ribų. Jeigu žmogus miręs, tai jis yra nebegyvas ir negali pats iš savęs vėl gyventi.

Didžiojo penktadienio drama, pasibaigusi Jėzaus mirtimi ant kryžiaus, nepaprastai apvylė apaštalus ir visus, kurie Jį sekė ir pasitikėjo. Praeiviai, matydami Jėzų prikalta prie kryžiaus, kraipė galvas ir piktžodžiavo, sakydami: „Še, tau, kuris sugriauni šventyklą ir per tris dienas ją atstatai. Gelbėkis pats, nuženk nuo kryžiaus!“ (Mk. 15,29-30). Aukštieji kunigai ir Rašto aiškintojai tarp savęs kalbėjosi: „Kitus gelbėdavo, o savęs negali išgelbėti“ (Mk. 15,31). Jei Kristus būtų nuženkęs nuo kryžiaus, tai jie galbūt būtų įtikėję, kad Jis yra Mesijas. Ant kryžiaus mirštančio Jėzaus galybė atrodė visai sunaikinta. Beliko tik išniekintas, miręs Jo kūnas.

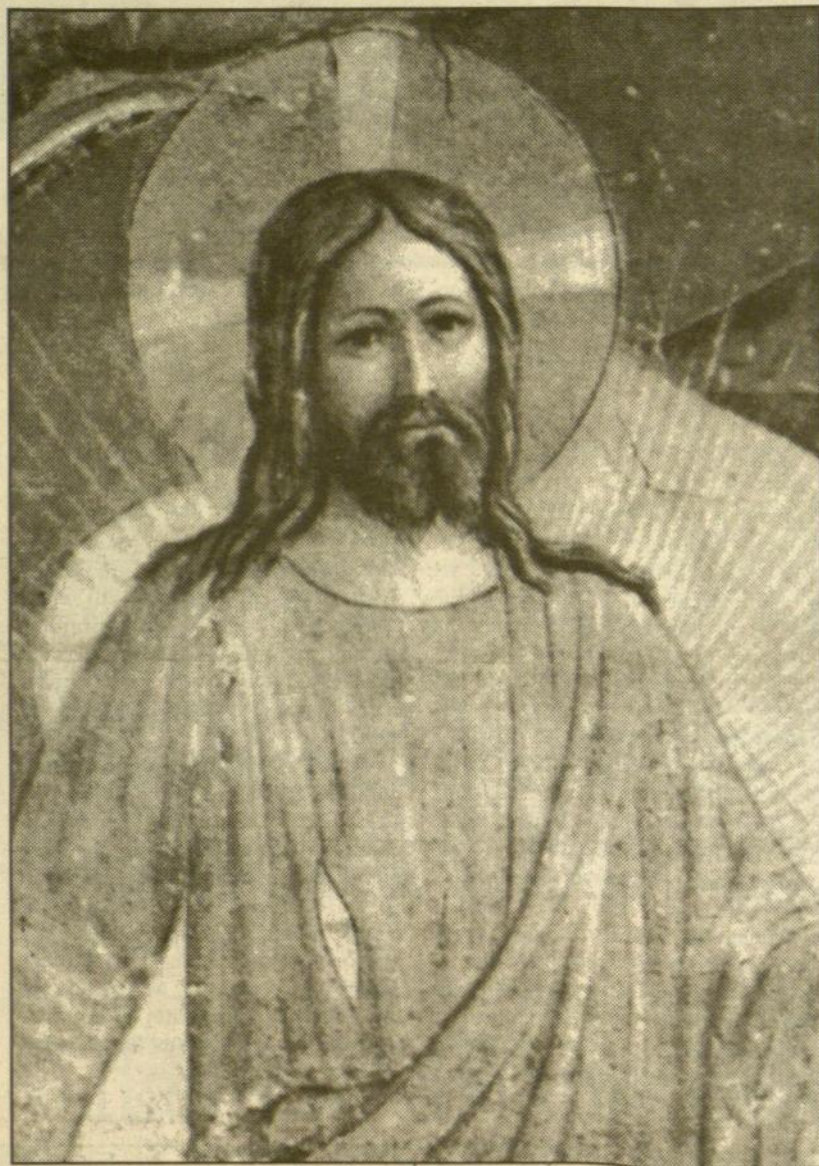
Kristaus Prisikėlimo dieną du Jo mokiniai keliavo į Emausą taip pat labai nusivylę. Prisiartinusiam Jėzui kaip keleiviui, kurio jie neatpažino, jie aiškino, kad Jėzus iš Nazareto, buvęs didis pranašas, galin-gas darbais ir žodžiais Dievo ir visos tautos akyse, mirė nukryžiuotas. Savo apsvylimą jie išreiškė, sakydami: „O mes tikėjomės, kad Jis atpirksias

Izraelį“ (Lk 24,21).

Jų visos viltys sudužo prieš mirties tikrovę. Jie matė ir pergyveno Jėzaus kančios bei mirties dramą, todėl netikėjo, ką moterys prie kapo matė ir atėjusios pasakojo. Moterų pasakojimas, kad Kristus prisikėlė ir yra gyvas, uždavė tik naujų rūpesčių, nes Mokytojo kūno jau nerasta kape. Jie negalėjo atsakyti į klausimą, kas atsitiko su Kristaus kūnu.

Mokiniai įtikėjo tik tada, kai patys su Kristumi pradėjo kalbėtis kaip su gyvu žmogumi. Kai Jėzus jiems parodė rankas ir kojas, apaštalai iš džiaugsmo stebėjosi, bet vis dar netikėjo (Lk. 24,41). Jėzus paprašė ko nors valgyti. Tada „jie padavė Jam gabalą keptos žuvies. Jis paėmė ir valgė jų akyse“ (Lk. 24, 42–42).

Prisikėlimo ir pasirodymų aprašyme Evangelijose nieko neminima apie Mariją, Dievo Motiną. Reikia manyti, kad Jėzus, prisikėles iš numirusiųjų, jai pirmajai pasirodė. Bet Marija tylėjo, neskubėjo pas apaštalus. Tą džiaugsmą ji laikė sa-

Beato Angelico. „Prisikėlimas“.

Nukelta į 3 psl.

Duccio di Buoninsegna (apie 1255–1319). Prisikėles Jėzus pasirodo apaštalams.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Kristaus Prisikėlimo džiaugsmas • Gyvenimas skirtas Lietuvos tarnybai • Katalikiškojo intelektualinio sąjūdžio tyrėjos veikla įvertinta ir užsienyje • Lietuva — jos praeities istorija yra brangi ir nepamirštama • Eglė Pedrednytė — Eilėraščiai • Baltoji skarelė

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BALANDŽIO 22 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.78 (16)

Opera—aukščiausias civilizacijos žiedas

DANUTĖ BINDOKIENĖ

Garsusis kompozitorius ir dirigentas Richard Strauss taip apibūdino operą: „Opera yra vienas iš žymiausių žmogaus dvaisios laimėjimų, tai aukščiausias civilizacijos žiedas“. Tuos žodžius galima pritaikyti ir Čikagos Lietuvių operai, šiemet švenčiančiai 50 metų veiklos sukaktį ir ta proga balandžio 30 d. Morton gimnazijos auditorijoje (Cicero, Illinois) publikai padovanosiančiai lietuvišką operą — Vytauto Klovos „Pilėnus“.

Kad toli nuo savo kilmės krašto gyvenantys lietuviai galėjo sukurti ir pusšimtį metų išlaikyti gyvą, veiklą, nerodantį nuovargio ar apatijos žymių operos vieneta, tai tikrai nemažas laimėjimas, juo labiau, kad Amerikoje nei viena kita tautinė grupė, net nepalyginamai gausesnė kaip lietuviai, operos kolektyvo neturi.

Tų dešimtmečių būvyje Čikagos Lietuvių opera pastatė daugiau kaip 30 savų ar užsieniečių, pasaulinio masto kompozitorių, operų (kai kurios buvo kartojamos). Svarbiausia — visos operos buvo dainuojamos tik lietuvių kalba, nors kartais pagrindines roles atlikdavo kitataučiai solistai, o į chorą įsijungdavo lietuviškai nemokantys dainininkai.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę 1990 m. kovo 11-ąją ir sugriuvus „geležinei uždangai“, į Lietuvių operos pastatymus yra kviečiami dainininkai iš Lietuvos, tuo būdu publika, net neišvykusi iš Čikagos, gali susipažinti su geriausiomis Lietuvos dainavimo meno pajėgomis.

Lietuvių patarlė sako, kad „mažas grūdelis dideliu medžiu išauga“, taip ir Čikagos Lietuvių

„Nabucco“ — 1978 metais. Abigaille — Dana Stankaitytė (viduryje).

Jono Kuprio nuotrauka

Kad toli nuo savo kilmės krašto gyvenantys lietuviai galėjo sukurti ir pusšimtį metų išlaikyti gyvą, veiklą, nerodantį nuovargio ar apatijos žymių operos vieneta, tai tikrai nemažas laimėjimas.

opera išaugo iš nedidelio — 40-ties dainininkų — vyrų dainos vieneto, Čikagos vyrų choro (pradžioje vadinto Čikagos Tremtinių vyrų choru), kuris susikūrė, vos nulsūgus didžiajai lietuvių bangai, po Antrojo karo pabaigos atplūdusiai į Ameriką iš pabėgėlių stovyklų Vokietijoje.

Čikagos lietuvių vyrų choras savo veiklą pradėjo 1949 metų pabaigoje, vadovaujant muz. Alfonsui Gečui, o choro valdybai pirmininkaujant Vytautui Radžiui. Pirmasis Vyrų choro koncertas, kartu su solistais — Stasiu Baranausku (vėliau — Baras), Jonu Vazneliu ir Izabele Motekaitiene, suruoštas 1950 m. spalio viduryje čekų

„Sokol“ salėje Čikagoje. Chorui akompanavo muz. Aleksandras Kučiūnas.

Pradžioje Vyrų choras pasitenkino tik koncertais, kurie publikos buvo labai palankiai sutinkami. 1954 metais choro vadovavimą perėmus buvusiam Vilniaus ir Kauno operų solistui Vladui Baltrušaičiui, o 1955 m. balandžio 24 d. suruošus labai sėkmingą 5 metų sukakties paminėjimo koncertą, pradėta atsargiai puoselėti mintį, kad choras pakankamai pajėgus pastatyti vientisą veikalą, net operą. Ypač šią mintį siūlė choro valdybos pirm. Vytautas Radžius, nors dirigentas ilgai nesiryžo šio žingsnio žengti.

Čikagos Lietuvių operos pradžia laikytina 1956–ųjų metų liepos 7-oji, kai tą dieną vykusiam Vyrų choro valdybos posėdyje buvo pagaliau padarytas nutarimas statyti Giuseppe Verdi „Rigoletto“. Ši opera pasirinkta dėl to, kad joje dainuoja vien vyrai, o, be to, Vladas Baltrušaitis dar

Nukelta | 2 psl.

G. Bizet „Carmen“, 1959 m., Maria gimnazijos auditorijoje. Dana Stankaitytė — Micaela, Stasys Baras — Don Jose.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Opera—aukščiausias civilizacijos žiedas • Niekada neabejojau Lietuvių operos buvimu • Pranas Visvydas — Eilėraščiai • Kęstučio Mikėno keramika • Gajus kūnas — budri dvasia • Religija ir mokslas

Alp (LL) 2164

Lietuvos nacionalinė
M. Mažvydo biblioteka

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BALANDŽIO 29 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr.83 (17)

Klaipėdoje pagerbtas Adomas Brakas

KRISTINA JOKUBAVIČIENĖ

Balandžio 5–7 d. Klaipėdoje pirmą kartą po 1945 metų buvo viešai paminėtos 120-osios dailininko Adomo Brako gimimo metinės. Praėjusių metų pabaigoje Klaipėdoje susibūrė iniciatyvinė grupė, kuri kreipėsi į miesto savivaldybės Kultūros skyrių su pasiūlymu rengti Adomo Brako metinių minėjimą. Buvo paskelbtas metinių minėjimo programos konkursas, kurį laimėjo Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerijos vedėjos Kristinos Jokubavičienės pateiktas projektas.

A. Brako vardo suteikimo Klaipėdos vaikų dailės mokyklai iškilmėse balandžio 5 d. šventės dalyvius prie naujosios iškabos sveikino menotyrininkė Kristina Jokubavičienė, Klaipėdos miesto meras Rimantas Taraškevičius ir mokyklos direktorius, tapytojas Rimas Tunaitis.

A. Brako autoportretas. „Sibire“.

Adomo Brako gimimo metinių minėjimo programa apėmė kelis svarbius renginius, ją finansavo Klaipėdos miesto savivaldybės administracija. Buvo išleistas pirmasis Adomui Brakui skirtas leidinys, kuriame spaudinama renginių programa, konferencijos programa, trumpa dailininko gyvenimo ir kūrybos apžvalga, jo laišakai, parodos katalogas, amžininkų prisiminimai (aidiškės Emos Busknovičiūtės, Jurgio Reisgio). Leidinį gražiai papuošė dailininko kūrinių reprodukcijos (sudarė K. Jokubavičienė).

Adomas Brakas, kaip ir daugelis kitų prieškarinio Klaipėdos kultūrai nusipelnusių žmonių, šiandien yra nepelnytai užmirštas. Nuo 1945 m. Klaipėdoje nebuvo oficialiai paminėtas nei vienas Adomo Brako jubiliejus, mieste iki šiol nebuvo jam skirtų atminimo ženklų. Netinkama partiniams ideologams Adomo Brako biografija, tremtis nulėmė, kad sovietiniais laikais jis buvo tarp neminėtinų asmenų. Šimtąsias Adomo Brako gimimo metines 1989 m. pažymėjo tik Martyno Mažvydo klubas Vilniuje.

Adomo Brako veiklą, kuri buvo labai įvairialypė – dailininkas, pedagogas, publicistas, Mažosios Lietuvos kultūrinio gyvenimo organizatorius ir aktyvus jo dalyvis – taikliai nusakė Vydūnas: „Kur Mažojoje Lietuvoje paskutiniomis 20 metų buvo Lietuvių daroma, kad galėjo būt menama su pasigėrėjimu, čia buvo ir Adomas Brakas. [...] Įgijęs teisėtai visų pasitikėjimą, buvo reikalaujamas visokiems žygiams ir darbams“. (*Mažosios Lietuvos lietuvių šventė su giesmėmis, kalbomis ir dainomis*. Klaipėda, 1927, p-34). A.

Nukelta | 2 psl.

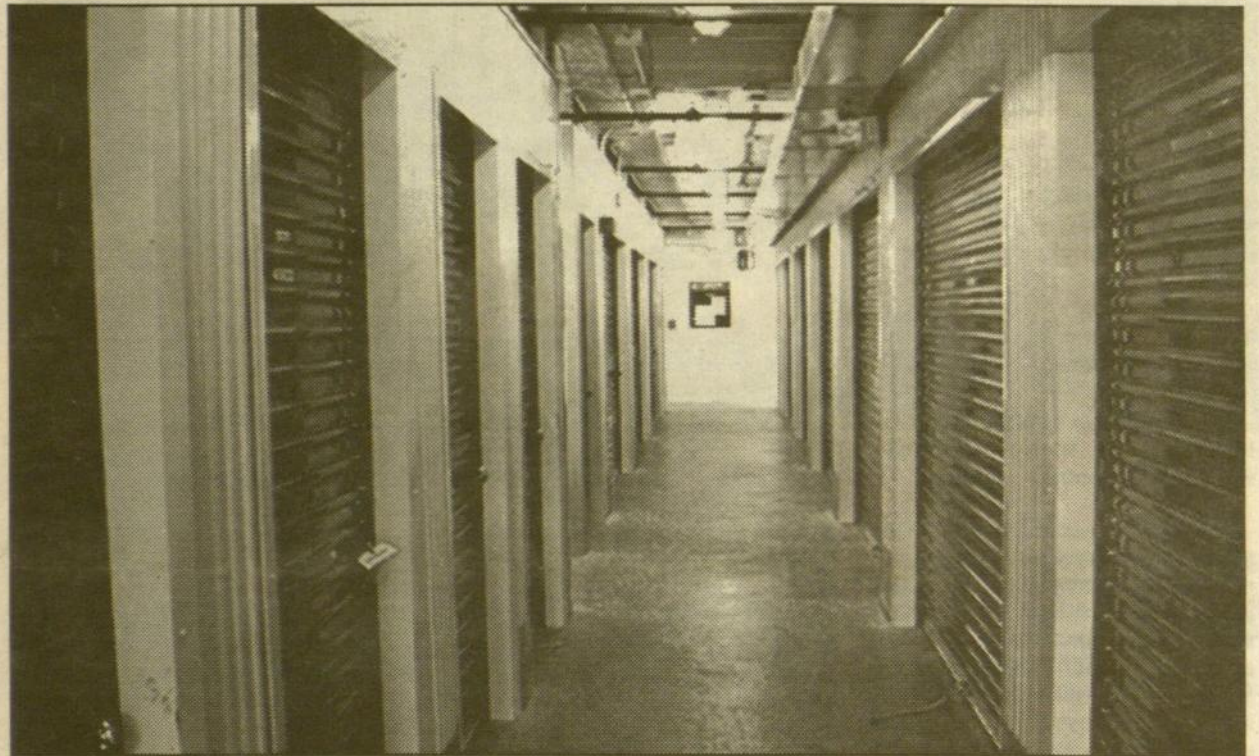
ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Klaipėdoje pagerbtas Adomas Brakas • Karaliaučius ir Lietuva • Karaliaučiaus/Kaliningrado srities genezė • Karaliaučiaus karo operacija • Rochester visuomenė ir Vilniaus Casparini vargonai • Vilniaus Šventosios Dvasios bažnyčios vargonų atgaivinimas

Lietuvos archyvų prieinamumo ir naudojimo klausimas

— Tomas Remeikis: Mano pašnekovas — Ramojus Kraujelis, istorijos mokslo krypties daktaras, Lietuvos archyvų departamento teisės ir administravimo skyriaus vedėjas. Mūsų pokalbio tema — vis dar aktualus Lietuvos archyvų prieinamumo ir naudojimo klausimas. Turiu galvoje Lietuvos intelektualų, inteligentų pasirašytą protestą prieš Dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimą. Mums, išeivijai, šis klausimas gal net aktualesnis negu čia, Lietuvoje: turime nemažai archyvinių dokumentų, kuriuos esame pasirengę atiduoti Lietuvai, todėl mums negali nerūpėti, kas gi prie jų prieis. Taigi pirmiausia ir norėčiau paklausti: archyvų atvirumas — kas, kada ir kokią archyvo medžiagą gali naudoti?

— Ramojus Kraujelis: Kaltinimai, neva archyvai tapo uždaresni, neprieinami tiek mokslininkams, tiek plačiajai visuomenei, neturi realaus pagrindo. Nuo 2005 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Dokumentų ir archyvų įstatyme yra deklaruotas aiškus ir bendras principas: valstybės archyvuose (ne tik archyvuose — ir valstybės institucijose ir įstaigose) saugomi dokumentai yra vieši ir prieinami, išskyrus įstatymo nustatytus atvejus. Kitais žodžiais, Lietuvos archyvai yra atviri, o ribojimai iš esmės taikomi siauram dokumentų ratui. Beje, ne Dokumentų ir archyvų įstatymas lėmė, kad tie ribojimai atsirastų. Rengiant naujų Dokumentų ir archyvų įstatymo redakciją buvo siekiama įvertinti nuo 1995 m. pasikeitusį Lietuvos Respublikos teisinę bazę ir suderinti įstatymuose įtvirtintus privataus gyvenimo apsaugos ir teisės gauti informaciją aspektus. Dokumentų ir archyvų įstatymo 20 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta nuostata, kad „Priejimas prie Nacionalinio dokumentų fondo dokumentų, kuriuose yra informacija apie asmens privatų gyvenimą, taip pat

Dokumentų ir archyvų įstatyme priėjimui prie buvusios SSRS specialiųjų tarnybų veiklos dokumentų yra numatytas kiek kitoks reglamentavimas

prie valstybės archyvams perduotų susistemintų asmens duomenų rinkmenų ribojamas 50 metų po asmens mirties, o jei šio fakto nustatyti neįmanoma, — 100 metų nuo dokumentų sudarymo” yra sąlygota Civilinio kodekso ir Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo. Paminėtina, kad pavyzdžiui Civilinis kodeksas skelbia, kad „informacija apie asmens privatų gyvenimą gali būti skelbiama tik jo sutikimu. Po asmens mirties tokį sutikimą gali duoti jo sutuoktinis, tėvai ar vaikai”. Todėl Dokumentų ir archyvų įstatymas numato baigtinį terminą, kai nurodyti dokumentai tampa prieinami be jokių apribojimų. Terminai nustatyti atsižvelgiant į Lietuvos įstatymų nuostatas ir egzistuojančią tarptautinę praktiką.

— Kiek man žinoma, Seime svarstomos Dokumentų ir archyvų įstatymo pataisos.

Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2005 m. vasario 9 d. nutarimu Nr. 92 iš įvairių institucijų atstovų buvo sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta peržiūrėti atitinkamų įstatymų nuostatas. Darbo grupė, išsamiai išnagrinėjusi susijusius nacionalinius teisės aktus, teismų praktiką ir užsienio valstybių patirtį, parengė susijusių pataisas, kurios dabar ir yra svarstomos Seime.

Dokumentų ir archyvų įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siekiama aiškiau ir tiksliau re-

glamentuoti priėjimo prie Nacionalinio dokumentų fondo dokumentų ribojimo tvarką, išskiriant šio dokumentų fondo ypatingąją dalį, tobulinti priėjimo prie archyvinių dokumentų ribojimo terminų skaičiavimo tvarką. Parengtu projektu siūloma, kad priėjimas būtų ribojamas 30, o ne 50 metų po asmens mirties, o jei mirties data nenustatyta — 100 metų nuo asmens gimimo, o kai nenustatyta nei asmens mirties, nei gimimo data, — 70 metų nuo dokumentų sudarymo, o ne 100 metų, kaip įtvirtina šiuo metu galiojantiame įstatyme.

Daugelyje Europos Sąjungos valstybių ribojimo terminų vidurkiai yra netgi didesni nei Seimui pateiktose Dokumentų ir archyvų įstatymo pataisose.

— Gal galėtumėte pateikti konkrečių pavyzdžių?

— Priėjimo prie dokumentų, kuriuose yra privačios informacijos ar asmens duomenų, 100 metų nuo asmens gimimo ribojimo terminas yra taikomas Suomijoje, Didžiojoje Britanijoje, Belgijoje, iš dalies Norvegijoje, Prancūzijoje priėjimas prie darbuotojų asmens bylų ribojamas 120 metų nuo asmens gimimo, prie medicininio pobūdžio dokumentų — 150 metų nuo asmens gimimo; prie gyventojų surašymo ir kitų statistikos tik-

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Lietuvos archyvų prieinamumo naudojimo klausimas • Ekskursija į Upton Sinclair aprašytas lietuviškas vietas Čikagoje • Faustas Strolia: kūrybos mūzai apsilankius • Jono Dėdino poezija: savų patirčių paieškos • M. Martinaičio kūryboje — naujas personažas • Eglė Perednytė — Pavasarin

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 GEGUŽĖS 13 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 93 (19)

Į Rietavą vėl sukvieta „Aušros“ katalikiška vidurinė mokykla

DR. ALDONA VASILIAUSKIENĖ

Tradicinėmis tapusios „Aušros“ katalikiškos vidurinės mokyklos konferencijos 2006 m. balandžio 7 d. vėl sukvieta moksleivius į jau XII respublikinę jaunųjų istorikų konferenciją „Tėvynės labui įnešu savąją dalį...“

Tai pirmoji konferencija, kurią rengia tik neseniai direktore tapusi Danutė Bruževičienė (iki tol ji buvo direktoriaus pavaduotoja), pavaduotoja Vaida Vaičiukauskienė ir Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejaus direktorius Vytas Rutkauskas. Prieš 12 metų jis, būdamas „Aušros“ katalikiškos vidurinės mokyklos direktoriumi, su pavaduotoja Danute Bruževičiene ir istorijos mokytoja Daiva Juškiene ėmėsi organizuoti tokius kilnius renginius – respublikines naujųjų istorikų konferencijas.

Šįmet Rietavas sulaukė 10 mokyklų bei gimnazijų atstovų iš įvairių Lietuvos vietų, atvyko ir mokslininkai: dr. Juozas Jankauskas, VU Tarpautinių santykių politikos instituto dėstytoja Morta Vydūnaitė ir ne pirmus metus kuriojanti minėtas konferencijas straipsnio autorė dr. Aldona Vasiliauskienė. Užregistruoti 75 konferencijos dalyviai (47 moksleiviai). Dalyvavo ne tik Rietavo mokyklos (Rietavo Lauryno Ivinskio gimnazija bei šeimnininkai), aplinkinių mokyklų atstovai (Labardžių pagrindinė mokykla, Tverų vidurinė mokykla), bet ir iš toliau atvykusieji: Kretingos pranciškonų gimnazijos, Klaipėdos Prano Mašiotų vidurinės mokyklos, Telšių V. Borisevičiaus gimnazijos, Panevėžio Kazimiero Paltaroko vidurinės mokyklos, Šiaulių rajono Bazilionų vidurinės mokyklos, Kauno „Ažuolo“ katalikiškos vidurinės mokyklos moksleiviai bei mokytojai.

Įžanginė konferencijos dalis

Konferenciją pradėjusi „Aušros“ katalikiškos vidurinės mokyklos direktorė Danutė Bruževičienė džiaugėsi atvykusiais palinkėjo prasmingo darbo ir tautinių idėjų, o kad meilė savo kraštui degtų visų širdyse, tą turi paliudyti ir valstybinis simbolis. Todėl jaunieji šauliai į salę įnešė vėliavą ir sugiedojus himną vadovauti konferencijai tradiciškai buvo pakviesti mokiniai: Dainora Žiliūtė (12 kl.) Artūras Vyšniauskas (12 kl.) ir Albina Česnakaitė (10 kl.). Vedantieji maldos žodžiui ir palaiminimui pa-

Rietavo „Aušros“ katalikiškos vid. mokyklos salėje XII respublikinės jaunųjų istorikų konferencijos dalyviai

kvietė mokyklos kapelioną Rietavo Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios kleboną kun. Egidijų Jurgelevičių.

Kapelionas kun. E. Jurgelevičius pasveikines susirinkusius, pasidžiaugė, kad konferencija vyksta ypatingu laiku – Lietuvos Bažnytinės provincijos 80-mečio, Telšių vyskupijos 80-mečio ir vyskupo emerito Antano Vaičiaus 80-mečio jubiliejų minėjimuose. Kalbėjo apie dvasinių vertybių išsaugojimo svarbą, meilę ir pagarbą savo kraštui, jo žmonėms.

Rietavo savivaldybės administracijos Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėja Lidija Rėkašienė su istoriją kuriojančia Jūrate Šedvylyte mokyklai įteikė knygų ir nepagailejo pagiriamųjų žodžių renginio kuratorei, straipsnio autorei, pasveikindamos su jubiliejumi. Dera pridurti, kad salėje, kurioje vyko konferencija buvo surengta jubiliatės dr. Aldonos Vasiliauskienės knygų bei straipsnių paroda „Skiepijanti dvasinių vertybių pranašumą“, o vestibulyje stenduose – jos parašyti straipsniai apie Rietavo „Aušros“ katalikiškoje mokykloje vykusias jaunųjų istorikų konferencijas.

Literatūrinę – muzikinę konferencijos dalyvių pasveikinimą „Viltis“ (Maironio ir S. Neries eilėmis) parengė šeimnininkai: rezisierė – tikybos mokytoja Laima Bagdonienė, atlikėjai: Kristina Vyšniauskaitė (S. Nėris), Artūras Vyšniauskas (Maironis), Markas Bruževičius (Jėzusiukas), jaunimą vaidino Inga Tautvydaitė, Dainora Žiliūtė ir Almantas Vasiliauskas.

Išraiškinga kompozicija – meilė savo kraštui,

jo gamtai, gyvenimo prasmės suvokimas davė toną tolimesnei konferencijos eigai.

Konferencijoje be plenarinių posėdžių darbas vyko ir sekcijose. Plenariniame posėdyje perskaityti 5 pranešimai, dviejose sekcijose – 9 pranešimai ir baigiamajame posėdyje 3 pranešimai.

Plenarinis posėdis

Plenarinis posėdis pradėtas Sandros Turcinskaitės pranešimu „Partizanų suvažiavimas 1949 m. Radviliškio raj. Minaičių km.“ (Rietavo Lauryno Ivinskio gimnazija, mokyt. Audronė Gečienė). Pranešimo įvadiniu žodžiu tapo Simono Dovydausko partizanine tema perskaityti posmai ir, pritariant gitarai, atlikta daina. Pranešimas parengtas gyvų liu-

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Į Rietavą vėl sukvieta „Aušros“ katalikiška vidurinė mokykla

- Senieji Karaliaučiaus krašto vietovardžiai
- M. ir J. Šlapelių knygynui – 100 metų
 - Giesmė laisvei
 - Apie Eglę, žalčio žmoną

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 GEGUŽĖS 20 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 98 (20)

Prel. prof. Antanas Rubšys

Tautos pranašas su Dievo žodžių knyga rankose

KĘSTUTIS A. TRIMAKAS

Visą pusšimtį metų okupuota Lietuva neturėjo galimybės išversti Šventojo Rašto *Senąjį Testamentą* iš originalo (hebrajų, aramėjų ir graikų) kalbų į lietuvių kalbą. Tik 1990 metais Lietuvos vyskupai ir išeivių vyskupas Paulius Baltakis oficialiai paprašė tam darbui gerai pasiruošusį, tuo metu amerikiečių katalikų Fordham universitete Šventąjį Raštą dėsciusį kun. Antaną Rubšį atlikti tą milžinišką darbą.

Šis sutiko ir jau 1996 m. atskiromis knygomis buvo išspausdintas jo išverstas *Senasis Testamentas*. Po dvejų metų, kai buvo pridėtas kun. Česlovo Kavaliausko iš graikų kalbos išverstas *Naujasis Testamentas*, pasirodė visas Šventasis Raštas lietuvių kalba.

Po to kun. (vėliau pakeltas į prelatus) Antanas Rubšys atvykdavo į laisvą Lietuvą dėstyti Šv. Raštą visose kunigų seminarijose, Vytauto Didžiojo universitete ir Vilniaus pedagoginiame universitete. Besiruošiant vykti į Lietuvą 2002 m. vasaros gale, staiga jį ištiko insultas, patyrė komą, nebeapgijo. Mirė rugpjūčio 27 d.

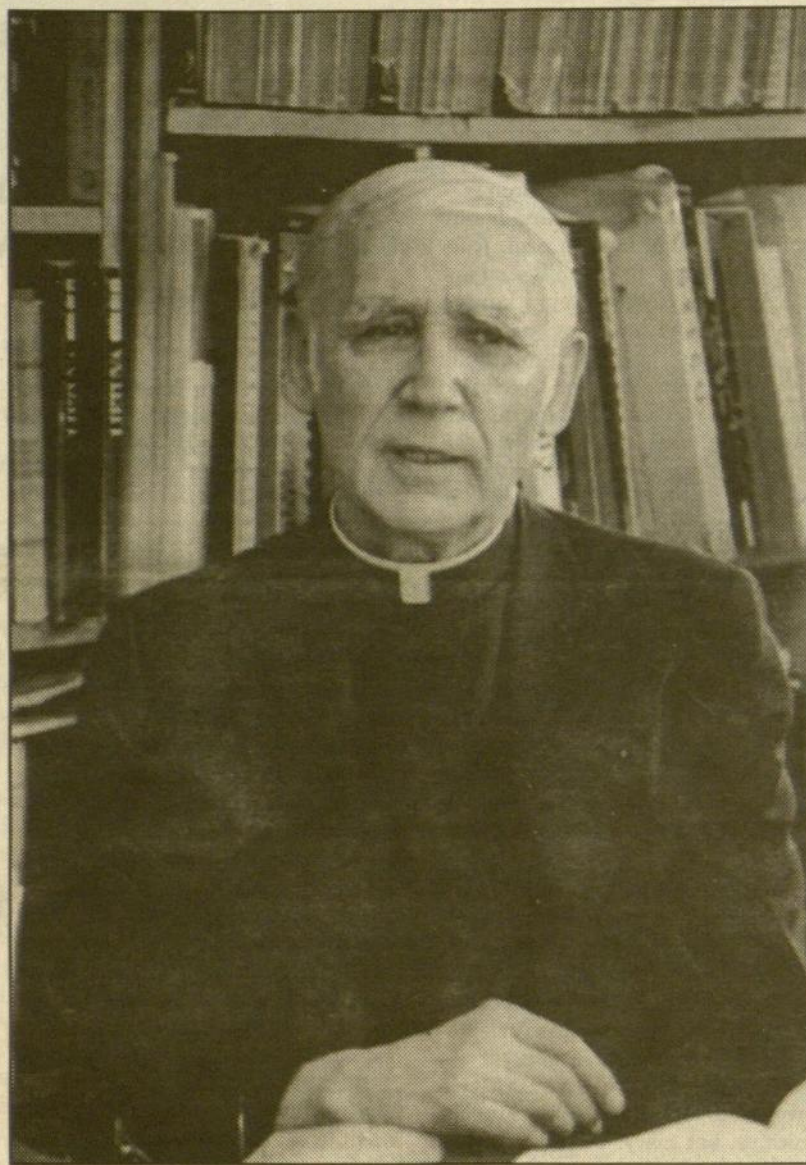
Prisimenant nepamirštama

Šių (2006) metų pradžioje Lietuvoje iš spaudos išėjo 152 psl. knyga – *Prisimenant prelatą Antaną Rubšį*. Ją, kaip Religijos mokslo žurnalo *Soter* priedą, išleido Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijos centras. Šio leidinio sudarytojas yra Katalikų teologijos fakulteto Lietuvos Katalikų Bažnyčios istorijos centras. Šio leidinio sudarytojas yra Katalikų teologijos fakulteto dekanas prel. doc. dr. Vytautas S. Vaičiūnas. Turinyje sutelkta ši medžiaga: 1) prel. Vaičiūno „Pratarmė“ ir įvadinis straipsnis „Gyvenimas, atiduotas Dievo žodžiui“, 2) pamokslai prel.

Rubšio laidotuvėse ir pirmose mirties metinėse, 3) artimų asmenų prisiminimai apie jį, 4) paskutiniųjų kelių metų interviu su prel. Rubšiu žiniasklaidoje ir 5) jo paskutiniai straipsniai (nepublikuoti Lietuvoje).

„Pratarmėje“ prel. Vaičiūnas prel. Rubšį taip apibūdino: „Tarp labiausiai nusipelnusių Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir kultūrai dvidešimtojo amžiaus asmenybių drąsiai galima įrikiuoti prelatą profesorių Antaną Rubšį. Jis pirmasis į lietuvių kalbą iš originalo kalbų išvertė visą *Senąjį Testamentą*“ (p. 7). Tai tiesa. Negalima pasitenkinti šios knygos sausa, kad ir nuodugnai recenzija. Tiek per pačias Rubšio idėjas (sutelktas šioje knygoje), tiek per jam artimų žmonių prisiminimus – ši knyga mums atskleidžia, kas Rubšys buvo ir tebėra visai lietuvių tautai. Ši knyga ir yra skirta pažvelgti į Rubšio gyvenimo kelionės viršūnę. Apie tai kalba jam artimi asmenys, o taip pat jis pats, to visiškai nei nenujaušdamas. Jo reikšmę mūsų tautai liudija šioje knygoje sutelkta medžiaga.

Jau pačiame įvadiniam straipsnyje „Gyvenimas, atiduotas Dievo žodžiui“ prel. Vaičiūnas pateikia prel. Rubšio svarbiųjų darbų apžvalgą, tai jo akademinis darbas, kuris buvo dvišakis: 1) Šventojo Rašto dėstymas amerikiečiams studentams JAV-ėse ir lietuviams seminaristams bei pasauliečiams studentams Lietuvoje ir 2) *Senąjo Testamento* išvertimas į lietuvių kalbą iš originalo aramėjų, hebrajų ir graikų kalbų. Prel. Vaičiūnas šią apžvalgą užbaigė mintimi, kad visiškai atsiduodamas tam darbui prel. Rubšys pasiekė „gyvenimo ir mokslo sintezę“ (p. 18). Leidinyje sutelkta medžiaga šį teiginį vaizdžiai iliustruoja.

Prel. Antanas Rubšys

Vytauto Maželio nuotrauka.

Prel. Antano Rubšio asmenybė

Apie prof. Rubšio asmenybę leidinyje byloja: 1) jo laidotuvėse pasakyti pamokslai ir 2) jį artimiausiu pažinusiųjų prisiminimai.

Pamokslai. Laidotuvėse ir mirties metinėse pasakyti pamokslai atidengė prel. Rubšio asmenybės ir jo darbo bei gyvenimo prasmę tikėjimo šviesoje. Kardinolas Audrys Bačkis Vilniaus arkikatedroje (2002. 09. 04) teigė, kad Velionis savo gyvenime atskleidė Dievo apreiškimo šydą, išvydo Jo veidą ir todėl sugebėjo visai mūsų tautai savimi pačiu liudyti gyvąjį Dievo žodį. Prel. Vytautas S. Vaičiūnas toje pačioje Vilniaus katedroje 2002.09.06 šiltai žodžiais palydėjo prel. Rubšį kaip „brangų bičiulį, mokslininką ir Dievo Žmogų“. Kadangi prel. Rubšys išeivijoje gyveno tarp amerikiečių Krikščioniškųjų mokyklų Brolių bendruomenėje (Brothers of the Christian Schools), New York ir mirė, tad pirmiausia su juo atsiveikino amerikiečiai. Bendruomenės vadovas brolis Luke Salm prel. Rubšį apibūdino kaip

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Prel. prof. Antanas Rubšys

- Dievas ieško žmogaus •
- Lietuvių kultūros kursas •

Popiežiaus Leono XIII enciklikai—
115 metų • VII Vincės Jonuškaitės-
Zaunienės dainininkių konkursas •
Eglė Perednytė— Eilėraščiai

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 GEGUŽĖS 27d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 103 (21)

VIKTORAS PETRAVIČIUS

mano prisiminimuose

ALGIMANTAS KEZYS

Viktoras Petravičius gyveno nuo 1906 iki 1989 m. Mokėsi Kauno Meno mokykloje, Dobužinskio dekoratyvinės grafikos studijoje Kaune. Baigęs aukštuosius meno mokslus Lietuvoje, juos tęsė Paryžiuje. 1937 m. laimėjo Grand Prix už knygos *Gulbė, Karaliaus pati* iliustracijas. Po to keliavo po Italiją, Šveicariją, Vokietiją, Švediją. Grįžęs į Kauną, rengė užsienyje atliktų darbų parodas. Deja, šių parodų eksponatai paslaptingu būdu dingo. Petravičius mėgo juokauti, kad jie vieną dieną atsiras, kur nors užkasti. Išleido dar dvi knygas *Korektūros klaida* ir *Marti iš jaujos*. 1940 m. Kauno Konrado kavinėje netikėtai susitikęs grafitę Aldoną Šiukštaitę, dailininkas kitą dieną ją vedė. Jie turėjo keturis vaikus – Izidą, Armidą, Liną ir Petrą. Armidą dar mažą palaidojo Vokietijoje. Petras, vos paaugęs, žuvo traukinio katastrofoje Čikagoje.

Viktoras Petravičius prie savo akmens skulptūrų.

Sugriaunamas jo taip pamiltas pasakų pasaulis, išstumiamas į baimės, nežinios, brutalumo sūkurį. Ar tokioje padėtyje įmanoma galvoti apie kūrybą?

Baigiantis karui, Petravičius su šeima pasitraukė į Vakarų, laikinai apsistojo Vienoje, vėliau apsigyveno Muenchen. Karo pabėgėlis, gyvendamas svetimame krašte, nenuleido rankų – tuoj pat ėmėsi kūrybinio darbo. Surengė parodas Vokietijoje, Italijoje, Belgijoje, Prancūzijoje. Būdingiausi jo grafikos darbai buvo

sukurti kaip tik šiuo laikotarpiu: triptikas „Pavasaris“, „Dievo teismas“, „Tėvynės ilgesys“, kuriame atsispindi karo metu patirta tragika, liūdesys, viltis. Staiga netekus idiliško gyvenimo tėvynėje, šiurpūs išgyvenimai tampa vos pakeičiami ir dvasiškai, ir fiziškai. Sugriaunamas jo taip pamiltas pasakų pasaulis, išstumiamas į baimės, nežinios, brutalumo sūkurį. Ar tokioje padėtyje įmanoma galvoti apie kūrybą? Visgi Petravičius sukuria seriją darbų, būtent apie tą, jį ir jo kraštą palietusią tragediją. Tai ne vien išsigandusių moterų su mažais vaikais ant rankų isteriški riksmi, bet ir paties dangaus grūmojantys, pašiepiantys debesys išsilieja šio bėglio sąmonėje ir vaizdiniuose. Pakinta buvusio švelnaus dainiaus mąstysena bei jausmai. Pakinta pagal neplanuotus, pačios lemties priverstinai primestus pančius. Kūrėjai išgyvena visa tai stipriau nei kiti, bet jie ir sugeba atrasti išeitį,

randa tinkamą formą išreikšti savo padėtį žodžiu, raštu ar garsu. Ši Petravičiaus serija apie nekaltų žmonių kančias, pabėgėlių nesibaigiančias eisenas iš pagrindų pakeitė jo stiliaus bei mąstymo žanrą. Nepakeistas liko tik pats svarbiausias kūrybos elementas – kūrėjas, kurk iš širdies!

Naudotis braižo „netobulumais“

Žvelgiant į Petravičiaus šio laikotarpio lino ar medžio raizinius, lengvai pastebimas reiškinys yra ne tik juose glūdintis spontaniškumas, bet ir autoriaus laisvė naudotis braižo „netobulumais“: kreivotos linijos, neišbaigtos siužeto formos, atliktos skubotai, taip ir liko nepataisytos. Nuostabą kelia tai, kad šiam menininkui leista

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Viktoras Petravičius mano prisiminimuose • Tėvynė, mitas ir krikščionybė Viktoro Petravičiaus grafikoje • Teatras buvo jos gyvenimo meilė • Kodėl H. Pinter pranašesnis už G. W. Bush • Auga lietuviški archyvai Kent universitete

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BIRŽELIO 3 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 107 (22)

Baltijos kelias 1989.08.23.

R. Požerskio nuotrauka

KVIEČIAME DALYVAUTI PILIETINĖJE AKCIJOJE!

BALTOJI ANKETA

Gyvenimas nėra nei juodas, nei baltas. Jis įvairiaspalvis. Jei visuomenė progresuoja – gyvenimas šviesėja, jei degraduoja – ji tamsėja. Kadangi esame baltai, turėtumėm rūpintis baltumu – šviesa ir šviesėjimu, tačiau gyvenimas Lietuvoje kažkodėl vis dažniau matomas bei piešiamas gana niūriai, tamsiai, tarsi be išeities. Pagrindinės šio laikmečio problemos – stoka dvasinio ir pilietinio sąmoningumo, kūrybiškumo, pasitikėjimo savimi, daug kur dominuojanti agresija ir neviltingas – betarpiškai susijusios su šviesesnės Lietuvos perspektyvos nejutimas.

Ar egzistuoja kokia nors strateginė Lietuvos vizija? Kodėl viešai nediskutuojama, neieškoma atsakymų į tokius paprastus, atrodytų, klausimus – kam mes gyvename, kokią Lietuvą kuriame, kokią norėtume matyti ją po šimto ar po dviejų šimtų metų? Ar išnykusią, degradavusią, kaip prūsai? Ar ištirpusią, beveidę Europos kontekste. Ar garbingą, savarankišką, klestinčią dvasioje ir kūne, kaip išpranašauta Oskaro Milašiaus regėjimuose? Ir ką reikėtų daryti, kad Lietuva kuo greičiau imtų keltis, kad „neišsivaikščiūt“?

Norėdami ieškoti išiečių ir prisidėti prie šviesios, skaidrios Lietuvos sukūrimo, nutarėme kreiptis į šviesius protus – į žinomus Lietuvos menininkus, visuomenės veikėjus, kunigus, prašydami atsakyti į dešimt „Baltosios anketos“ klausimų. Anketa bus spausdinama *Lietuvos žiniuose*, *Bernardinuose*, taip pat *Drauge*.

Idėjos iniciatorius Vytautas V. Landsbergis

P. S. Atsakymus prašytume siųsti adresu: UAB „Lietuvos žinios“ („Baltoji anketa“) Kęstučio g. 4/14, LT – 08117, Vilnius arba elektroniniu paštu: vale@lzinios.lt

Ir, jei galėtumėte prie elektroninio laiškelio prikabinti (arba įdėti į voką, jei siųstumėte paštu) savo šeimyninę ar kokią nors kitą mažiau oficialią nuotrauką (pageidautina portretinis kadras), būtume itin dėkingi.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

Kviečiame dalyvauti pilietinėje akcijoje! • Kiekvienas turime ir šviesiąją ir tamsiąją dalį • Kūrėjai nesensta • Le Sabre • Pasivaikščiojimas *The Jungle* takais • Spalviniai sąskambiai Ernesto Žvaigždino tapyboje

Klausimai

1. Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to pasiekti?
 2. Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėt su pasididžiavimu ištartį – „Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojusi“ ir kodėl?
 3. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės kultūros politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?
 4. Ar Jus tenkina Lietuvos valstybės švietimo politika? Kas joje, Jūsų nuomone, keistina?
 5. Kokių permainų Lietuvos valstybės strategijoje reikėtų pageidauti, norint susigrąžinti masiškai į Vakarų emigruojančią jaunąją Lietuvą?
 6. Lietuva dažnai įvardinama kaip šalis, pirmaujanti pagal savižudybių skaičių. Kodėl taip yra ir ką daryti, kad būtų kitaip?
 7. Ar Jus tenkina tai, kaip Lietuva suvokia ir pateikia save – žinia-sklaidoje ir televizijoje?
 8. Kokios lietuvių nacionalinės savybės Jums atrodo gražiausios, o kokios ne? Lietuvos žmonių moralė, sąmoningumas ir patriotizmas: diagnozė ir perspektyvos?
 9. Lietuvos kultūros, istorijos ar visuomenės veikėjas, kuris yra Jums autoritetas? Ir kodėl?
 10. Kokiais moraliniais principais vadovaujatės savo gyvenime?
- Jei norėtumėte į kuriuos nors klausimus neatsakinėti, paprasčiausiai juos praleiskite.

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BIRŽELIO 10 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 112 (23)

Kaunas.

R. Požerskio nuotrauka.

Išgyvenimai žmogų švarina ir gerina

Tęsiame pažintį su „Lietuvos žinių“ projektu „Baltoji anketa“. Šio projekto tikslas – atskleisti taip pat ir tas gyvenimo spalvas, kurias neretai trukdo pamatyti kasdieniniai rūpesčiai ar politinio gyvenimo skandalai. Šįkart Juozo Apučio mintys.

— Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to siekti?

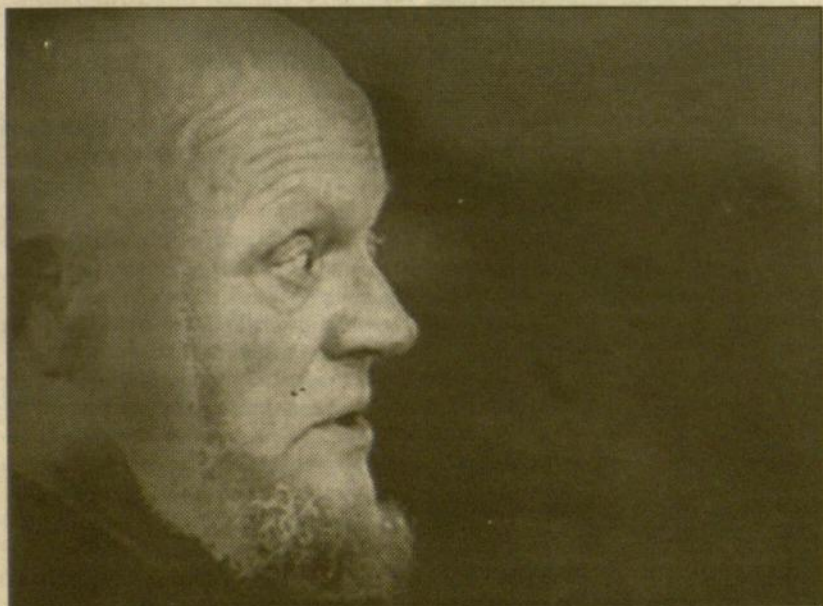
Ką nors tiksliai ir išmintingai čia sunku pasakyti – Lietuvos, kaip ir viso pasaulio, ateitis ne tik po šimto, bet ir po dešimties metų priklausys nuo daugybės atsitiktinumų ir būtinybių. Ne racionaliai, o nuojautomis man ateityje driekiasi tokia pasaulio eigos perspektyva: jei neatsiras ypatingos prigimties, ypatingo proto ir ypatingos valstybinės ar visuomeninės padėties žmonių (kaip Sovietijoje Sacharov), išdrįsiančių pasipriešinti savo laiko sukurtiems globalizacijos ir standartizacijos

stabams, gali ištikti baisi katastrofa, kurios sulaukusi didžiuma pasaulio žmonių gal šito net ir nesuvoks, tiktai paskiri individai spindinėjomis akimis galės gręžtis į praėjusių laikų (t.y. mūsų laikų) istoriją, kai žmoguje dar ruseno grožio, natūralios darnos, atjautos jei ir ne visai tvirti pavidalai, tai bent tų pavidalų ilgesys.

Mes, lietuviai, dabar panašiai ieškome senųjų ir šventųjų ugniaviečių ar bent kokios iš anų laikų išlikusios ažuolo šaknies. Pasaulio žmogus dabar panašiai žiūri į buvusiuosius Atėnus.

Toms šalims, tarp jų ir Lietuvai, visuomenei, kur dar šiek tiek užsilikę autentiškumo, gali pagelbėti tik pastangos kuo tvirtiau spirtis prieš standartizaciją ir prieš savo pilvus glostančių išminčių sukurtus gyvenimo modelius. Juk dabar labiausiai perša būtinybę kuo greičiau kaip kokią naują religiją priimti ir materialinio (ir dvasinio!) gyvenimo standartus tie, kurie iš to į kišenes kraunasi šėtoniškas standartų išmokas!

Nukelta į 2 psl.

Juozas Apučis.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Išgyvenimai žmogų švarina ir gerina • Dirbęs Lietuvai
- Poetiškos Juliaus Kaupo pasakos apie Kauną
- Doktoras Krištukas pragare • Jaučiau pareigą aprašyti Lietuvos okupacijos vargus

PRIEDAS

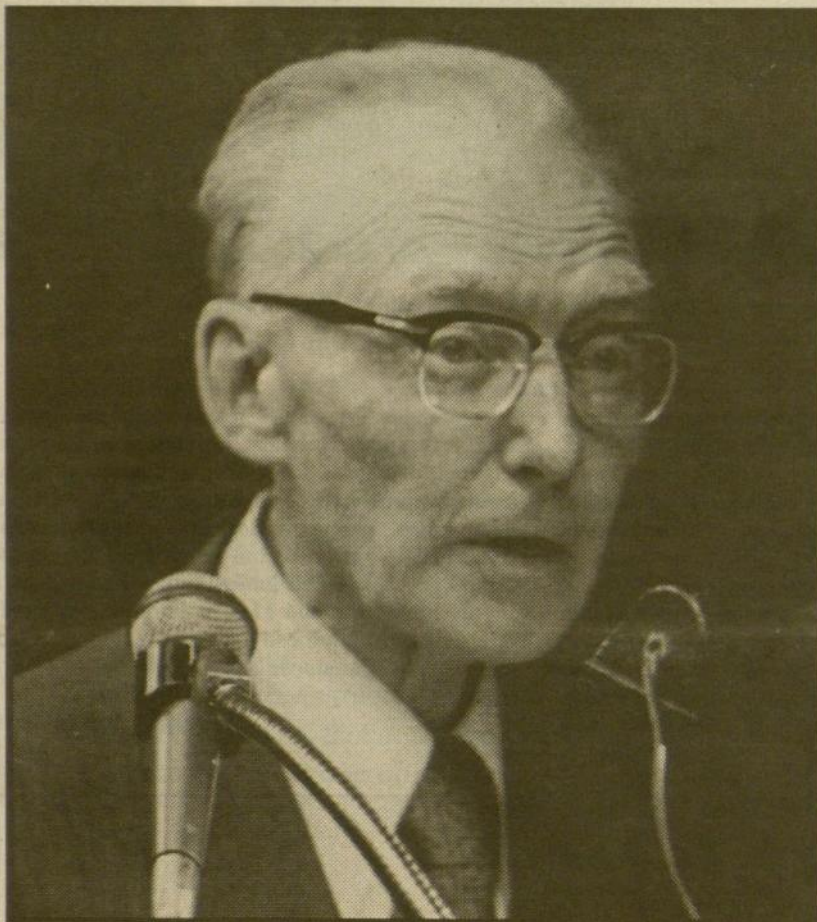
MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BIRŽELIO 17 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 117 (24)

Iškeliavo anapus saulės

Alfonsas Tyruolis-Šešplaukis.

Nuotr. Jono Kuprio

Nors suiro kūnas,
Siela liks gyva!
Skelbia šventos runos:
Amžiais ji laisva!

Ką ji čia regėjo
Nepilna dalim
Rankoje Kūrėjo
Skleisis pilnatim.

Švies jai amžinybė
Saule nemaria;
Žemei tik sužibė
Žvaigždės vakare.

Ką kančia sulaužė,
Meilė sutaisys:
Degs praamžių lauže
Grįžus kibirkštis.

A. Tyruolis-Šešplaukis
„Odė namarumui“

... tai buvo nuostabaus darbštumo ir kūrybingumo vertėjas, gilių religinių įsitikinimų asmuo, tai liudija daugelis antologijų, vertimų ir paties sukurtų eilėraščių, skirtų Dievo Motinai Marijai.

Sakoma, kad dažniausiai kūrėjai įvertinami tik po mirties, tačiau to nebūtų galima pasakyti apie Alfonsą Tyruolį-Šešplaukį, kurį Mirties angelas aplankė 2006 m. birželio 6 d. ir nusivedė „anapus saulės“. A. Tyruolio lyrikos, vertimų, antologijų, straipsnių kraitis toks gausus, kad priverčia stebėtis, kaip vienas žmogus, net išgyvenęs palyginti ilgą amžių, galėjo tiek sukurti.

Alfonsas Šešplaukis gimė 1909 m. rugsėjo 23 d. (pagal senąjį kalendorių — rugsėjo 10 d.) Linkuvoje, Šiaulių apskrityje, nedidelio ūkininko šeimoje, tarp dviejų brolių ir sesers. Kūrybos kelias jį paviliojo anksti — ketvirtoje klasėje būdamas, pasirašydamas įvairiais slapyvardžiais, jau rašė vaikams eilėraščius, trumpus apsakymėlius, kuriuos spausdino daugiausia *Žvaigždutėje*. Tuomet, kaip jis sako, „tarytum savaime“ (maždaug nuo 1923 m.), atsirado ir Tyruolio slapyvardis, kuris ilgainiui taip prigijo, kad daugelis tiesiog nežinojo, ar šį genialų ir darbštų kūrėją vadinti Šešplaukiu, ar Tyruoliu (jis pats labiau linko į Tyruolį, taip pasirašydavo po savo kūrinius, taip pažymėta ir ant jo išleistų knygų).

Kodėl būtent Tyruolis? Galbūt dėl to, kad jo autorius buvo pernelyg kuklus, mėgo vienvatę, laikėsi nuošaliai nuo minios, niekuomet neieškojo sau pripažinimo ir garbės. Tačiau jis nebuvo ir užsidaręs, ypač paskutiniiais dešimtmečiais gyvendamas Čikagoje: dalyvaudavo beveik visuose svarbesniuose lietuvių renginiuose (į juos vykdamas viešojo susisiekiimo priemonėmis, nes nuosavo automobilio neturėjo), dažnai literatūros vakaruose skaitydamo savo kūrybą. Negalėjo jis būti „uždaras“, mokytojaudamas gim-

nazijose Lietuvoje, dėstydamas universitetuose JAV-se.

Baigęs Linkuvos gimnaziją, 1928 metais įstojo į Lietuvos universiteto Kaune Teologijos – filosofijos fakultetą — studijavo germanistiką, lituanistiką ir pedagogiką – psichologiją. 1944 m. rudenį pasitraukė į Viena, kur universitete prof. J. Nandler pasiūlė disertacijai temą „Herderis ir Pabaltijo tautos“ (J. G. Herder und die baltischen Voelker). Disertaciją apgynė Innsbruck universitete ir jam buvo suteiktas daktaro laipsnis. Įdomu, kad Alfonsas Tyruolis, tarytum visą gyvenimą likęs ištikimas savo slapyvardžio įtakai, retai prie pavardės prirašydavo tas dvi raides — „Dr.“

Anksti gyvenime jis apsisprendė kelti Lietuvos vardą savo raštuose. Tam daugiausia įtakos jam turėjęs prof. Juozas Eretas — šveicaras, pamilęs Lietuvą, išmokęs lietuvių kalbą ir daug pasidarbavęs Lietuvos labui. Galbūt nė viena A. Tyruolio paruošta antologija to geriau neatliktų, kaip jo redaguota *Nemarioji žemė. Lietuva pasaulinės poezijos posmuose* (1970 m. Lietuvių enciklopedijos leidykla, Boston, MA; antroji laida 1992 m. Kaune), taip pat straipsnių rinkinys *Lietuva pasaulinėje literatūroje* (1985 m. Čikaga).

Alfonsas Tyruolis buvo pedagogas, poetas, vertėjas, bet nevengė ir publicistikos straipsnių. Jeigu šiandien reiktų pasakyti, kuriam literatūros žanrui jį priskirti, būtų nelengva. Galėtume tvirtinti, kad jis poetas, išleidęs pirmąjį eilėraščių rinkinį *Pavasario saulė* dar Lietuvoje 1935 m. (poetinės kūrybos kryptį jis pasirinkęs pagal poetą Maironį, kurio eilėlavimui žavėjėsi nuo ankstyvos jaunystės), o svetur išleisti šie

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Iškeliavo anapus saulės
- Alfonsas Tyruolis-Šešplaukis — Eilėraščiai
- Padėka ir padaršinimas • Šimto metų sukaktis
- Dialogas su praeitimi

PRIEDAS

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

2006 BIRŽELIO 24 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 122 (25)

R. Požerskio nuotrauka.

Jis rašo savo knygas lietuviškai

Poetas Justinas Marcinkevičius.

Į „Baltosios anketos“ klausimus atsako poetas Justinas Marcinkevičius.

–Kokią Lietuvą norėtumėte matyti po šimto metų? Kokie visuomeninės raidos principai (ar įstatymai) galėtų padėti to siekti?

– Tikrai norėčiau, kad ir po šimto metų (ir dar po šimto ir t.t.) Lietuva būtų. Ne tik žemė, vardas, bet ir žmonės, kalba, tradicijos... O kad visuomenė išliktų daugiau ar mažiau gyva ir sveika, kad ji pajęgtų augti ir tęsti save, turėtų bent pakenciamai funkcionuoti pagrindinės jos saviraiškos formos – demokratinės, politinės, socialinės, demografinės, ūkinės, kultūrinės, pilietinės, dvasinės... Pabrėžčiau... ir patriotinės (ne-reikėtų švilpti išgirdus šį žodį – be jo žmogaus gyvenimas tėvynėje netenka šaknų ir motyvacijos).

Manau, kad visuomenės raidą ir raišką iš vienos pusės turėtų formuoti įstatymai (arba bent padėti, netrukdyti formuoti), iš kitos pusės – pati visuomenė siekdama, keldama, kurdama save kaip sąmoningą pilietinį organizmą. Kokie reikalingi įstatymai? Pirmiausia tie, kurie kuriami žiūrint į Lietuvos lūpas, o ne į kokios grupės interesus.

– Ar jaučiatės esąs Lietuvos bendruomenės narys? Ar galėtumėte su pasididžiavimu ištarti – „Aš esu lietuvis ir tuo labai didžiuojuosi“ ir kodėl?

– Be abejoj, jaučiuosi. Galiu ramiai be patoso ištarti, kad esu lietuvis. Tą ir darau. Tai prigimtinė mano esmė. O didžiuodamasis tik iškreipčiau save.

Kad esu lietuvis – daugybę kartų tvirtinau dar „anais laikais“ poezijos vakaruose, teatrų scenose, susitikimuose su mūsų ir užsienio šalių visuomene. Ne sykį tai sukeldavo nuostabą – Lietuvos vardas jau buvo gerokai ištrintas. Berods, 1966 m. įtakingas Norvegijos dienraštis pokalbį su manimi pavadino: „Jis rašo savo knygas lietuviškai“. Graudu buvo – čia pat, už Baltijos jūros, lyg ir galėtų žinoti, bet nustebę pristatė mane kaip kokią keistenybę, rašančią negirdėta kalba. Arba, pavyzdžiui, Dubline, P.E.N. klubo simpoziume grupę jo dalyvių priėmė vienas verslininkas. Norėdamas žinoti, kas

Nukelta | 2 psl.

ŠIO ŠEŠTADIENIO PRIEDO PUSLAPIUOSE

- Jis rašo savo knygas lietuviškai
- Lietuviai, lituanistika ir Lietuva
- Teskamba Dainos • Išganingi Viktoro Petravičiaus regėjimai • Klostuota tapyba • Justinas Jasėnas–Eilėraščiai • Aiktelėjimu įvertinta lyrika